

GOSPODARKA CYRKULARNA JAKO KIERUNEK DALSZEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GOSPODARKI REGIONU

Prezentacja wyników badań:

„Gospodarka cyrkularna w wybranych obszarach społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego jako kierunek zrównoważonego rozwoju regionu”

oraz

„Gospodarka obiegu zamkniętego w przedsiębiorstwach województwa podkarpackiego”

„Gospodarka cyrkularna **w wybranych obszarach społeczno-gospodarczych** województwa podkarpackiego jako kierunek zrównoważonego rozwoju regionu” – najważniejsze obszary:

- wdrażanie idei GOZ przez **mieszkańców województwa**;
- rozwiązania w zakresie GOZ podejmowane przez **jednostki samorządu terytorialnego**;
- rola **administracji publicznej** w stymulowaniu transformacji w kierunku GOZ;
- wpływ **organizacji pozarządowych** z terenu województwa podkarpackiego na pobudzanie przemian w kierunku GOZ;
- kształtowanie postaw społecznych dotyczących zrównoważonej konsumpcji i dbania o środowisko na poszczególnych etapach **kształcenia**;
- **problemy i wyzwania** związane z wdrażaniem gospodarki cyrkularnej.

„Gospodarka obiegu zamkniętego w przedsiębiorstwach województwa podkarpackiego” – najważniejsze obszary:

- **przygotowanie podkarpackich przedsiębiorstw** do gospodarki cyrkularnej;
- znaczenie **innowacji** we wdrażaniu koncepcji GOZ w przedsiębiorstwach województwa podkarpackiego;
- **metody wsparcia** implementacji rozwiązań gospodarki cyrkularnej w podkarpackich przedsiębiorstwach;
- wpływ **nowych ram zrównoważonego rozwoju UE** na działalność przedsiębiorstw w województwie podkarpackim;
- polityka wsparcia transformacji w kierunku gospodarki o biegu zamkniętym z **funduszy strukturalnych UE** oraz **innych środków bezzwrotnych**
- **bariery i wyzwania** związane z transformacją przedsiębiorstw w kierunku GOZ.

Narzędzia i metody badawcze:

- analiza danych zastanych;
- badanie CATI/CAWI (mixed-mode) – mieszkańców, przedsiębiorstw, podmiotów przetwarzających odpady, organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego;
- analiza statystyczna;
- indywidualne/telefoniczne wywiady pogłębione – administracja publiczna, przedstawiciele klastrów, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych, branżowych, uczelni, wiodących przedsiębiorstw;
- zogniskowane wywiady grupowe – przedstawiciele edukacji i nauki; przedstawiciele organizacji pozarządowych;
- panele dyskusyjne / eksperckie;
- studia przypadków;
- metoda kartograficzna;
- analiza porównawcza.

MIESZKAŃCY WOJEWÓDZTWA A GOSPODARKA CYRKULARNA

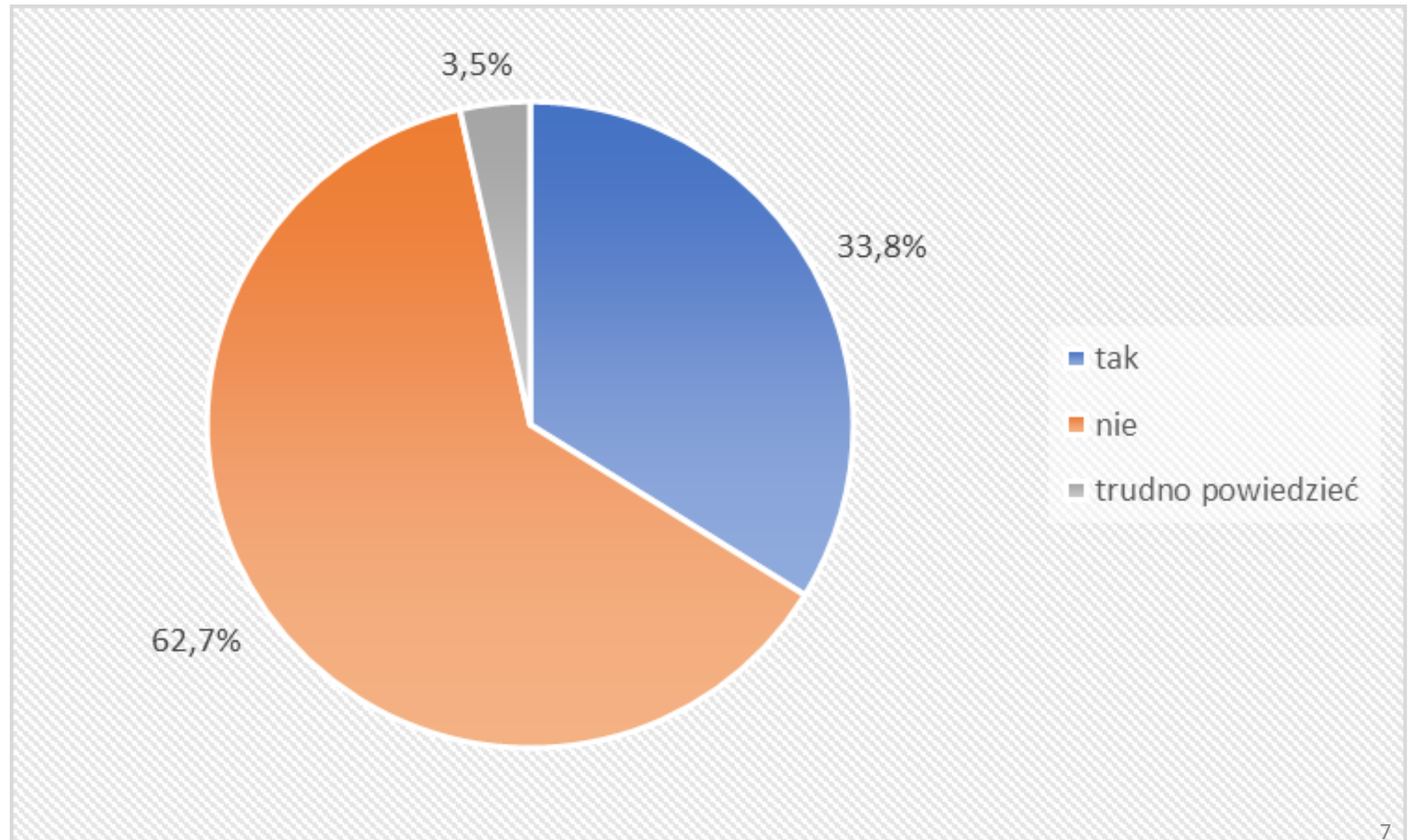
- Około 1/3 mieszkańców regionu zetknęła się pojęciem gospodarka obiegu zamkniętego lub gospodarka cyrkularna

ale...

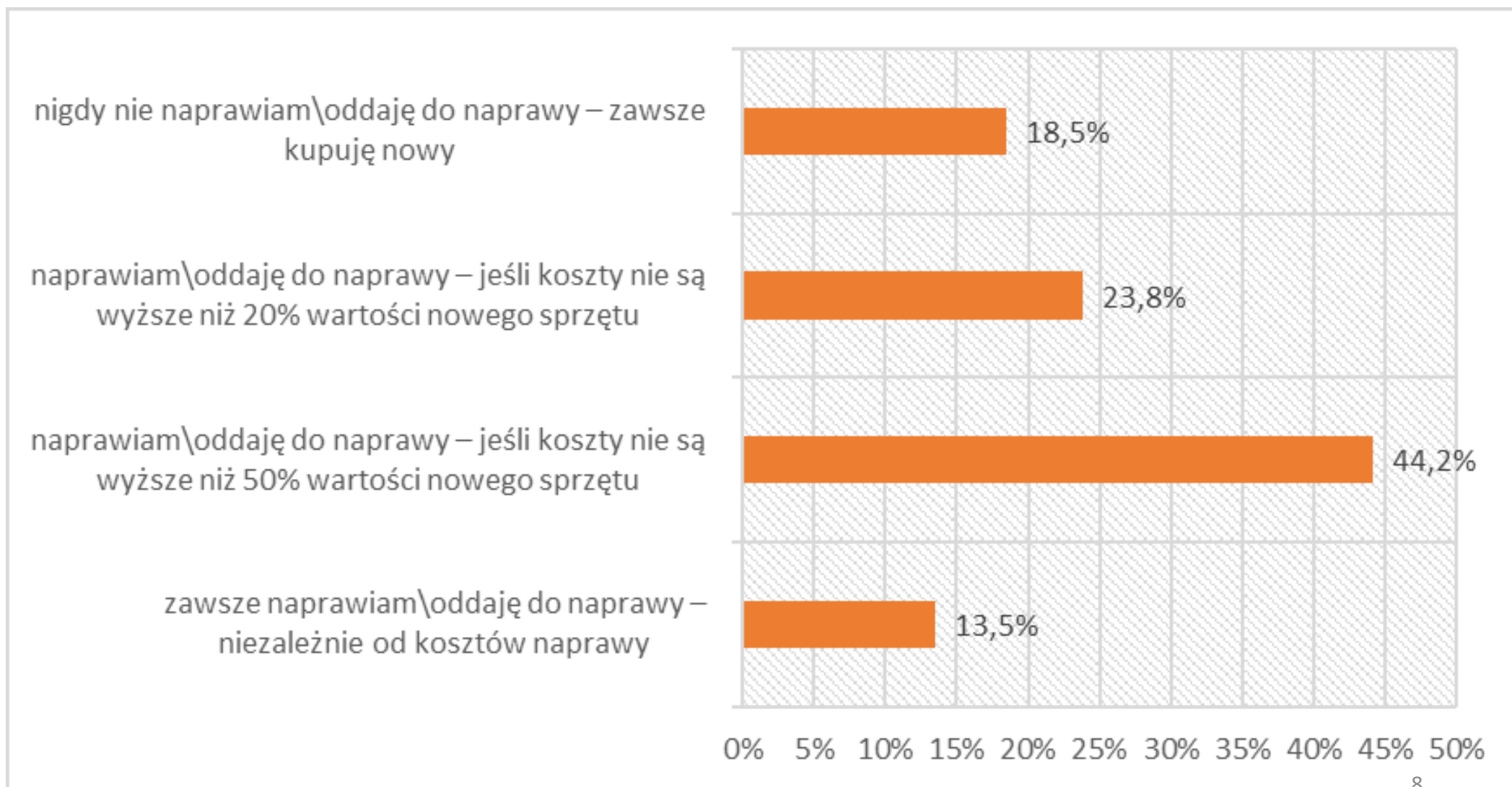
- znacznie większy odsetek mieszkańców deklaruje zachowania zgodne z gospodarką cyrkularną w praktyce codziennej

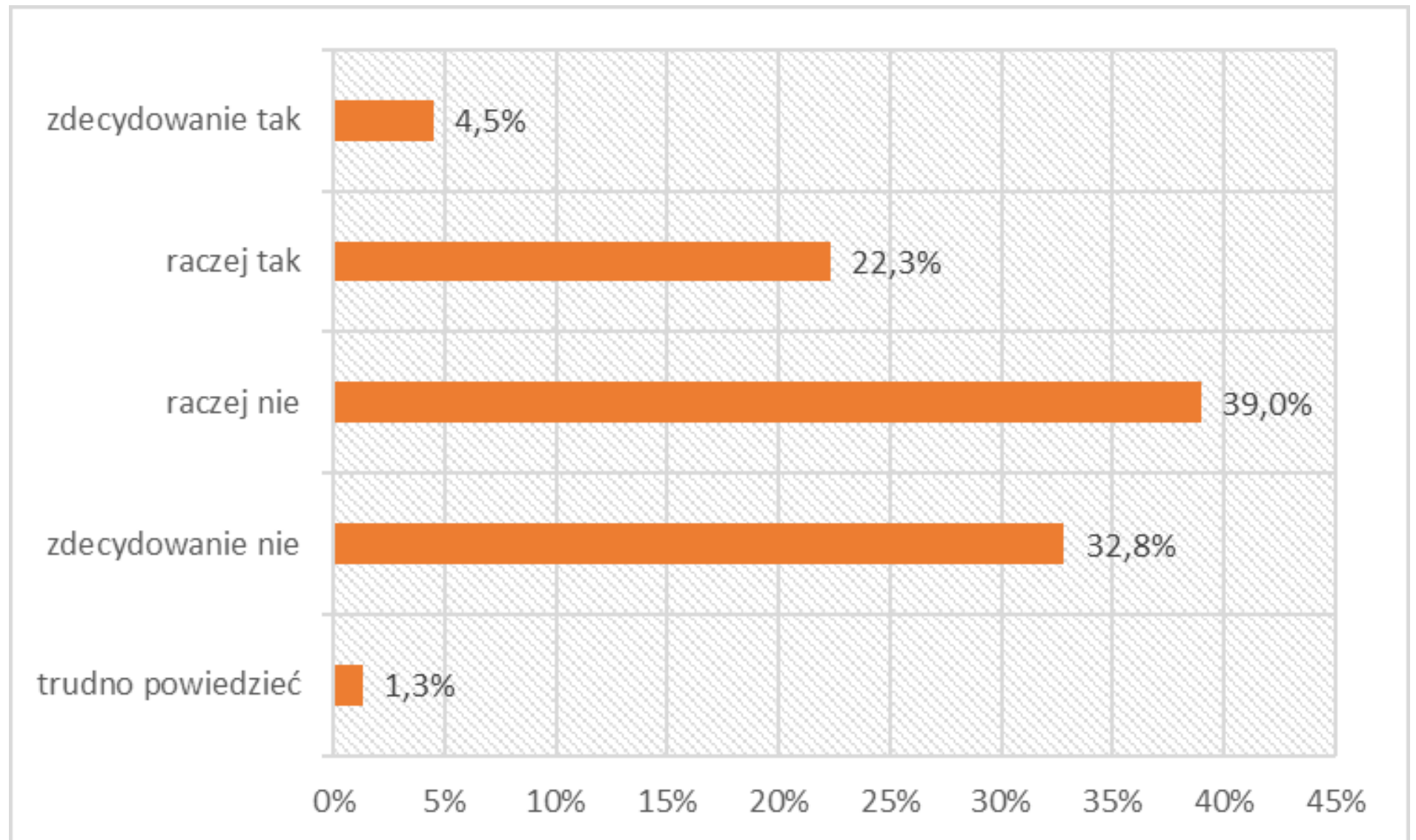
Czy zetknął(ęła) się Pan(i) z określeniem „gospodarka obiegu zamkniętego lub gospodarka cyrkularna?”

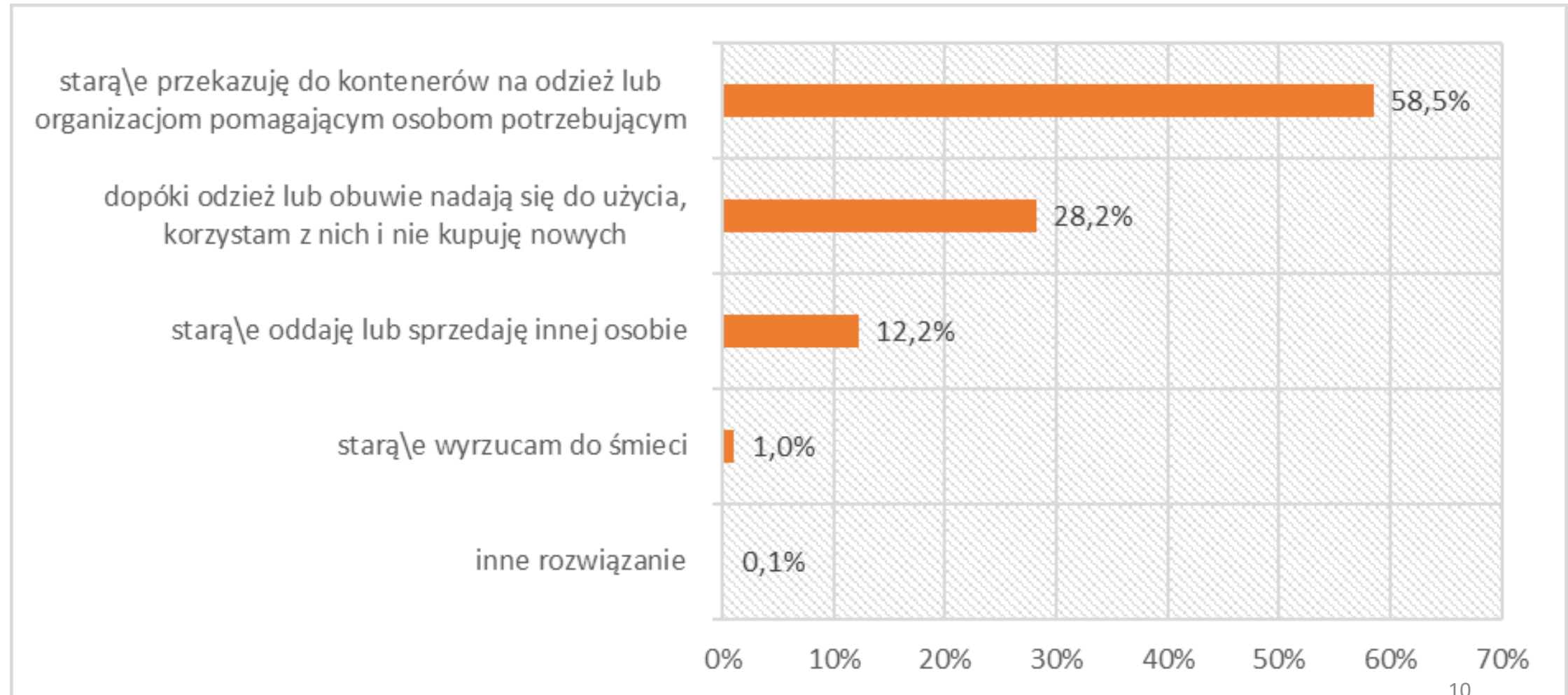
Jak Pan(i) zwykle postępuje w przypadku awarii sprzętu RTV lub AGD po okresie gwarancji?

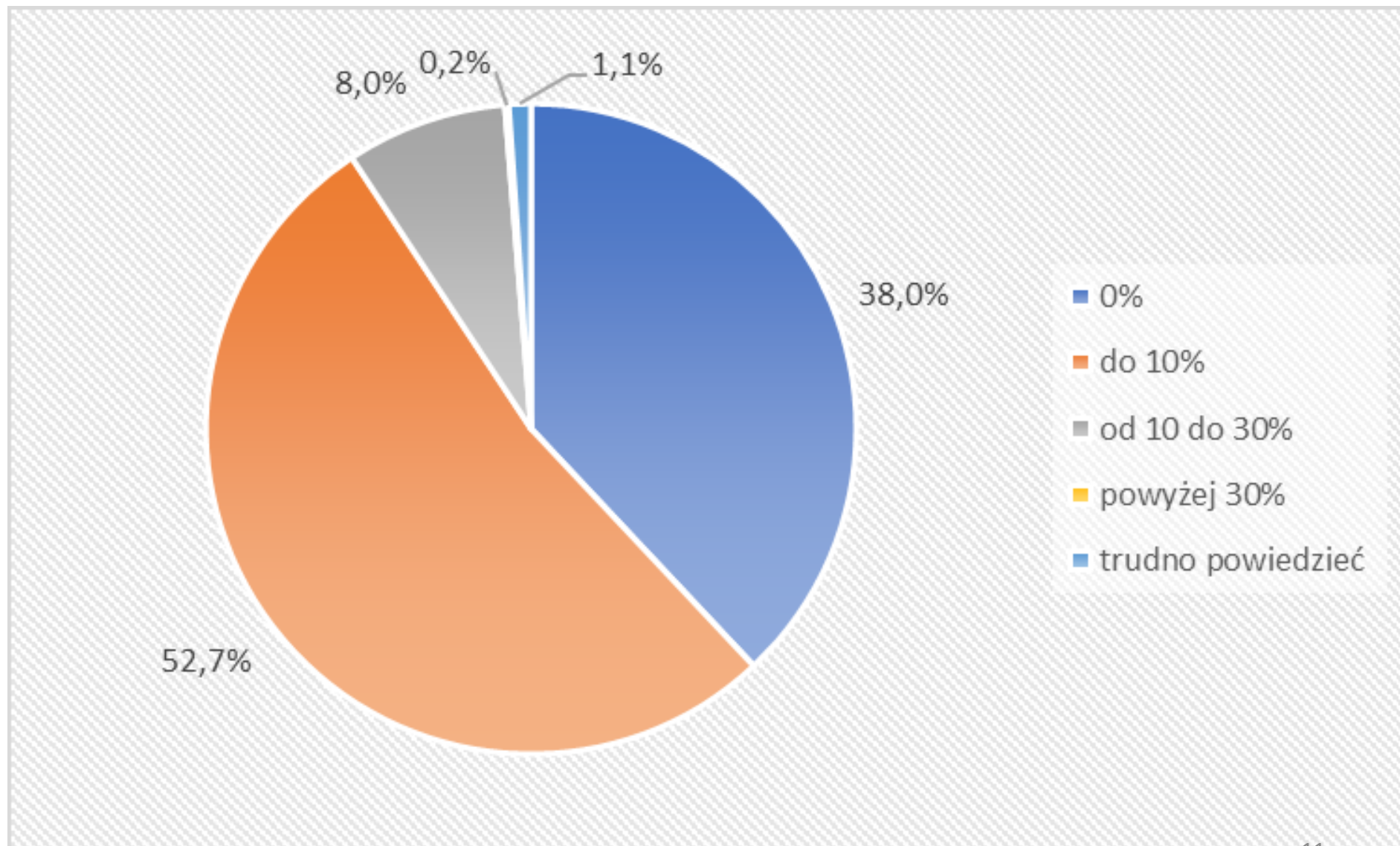
Czy zdarza się Panu(i) zakupić nowy sprzęt RTV lub AGD, kiedy stary sprzęt jeszcze działa?

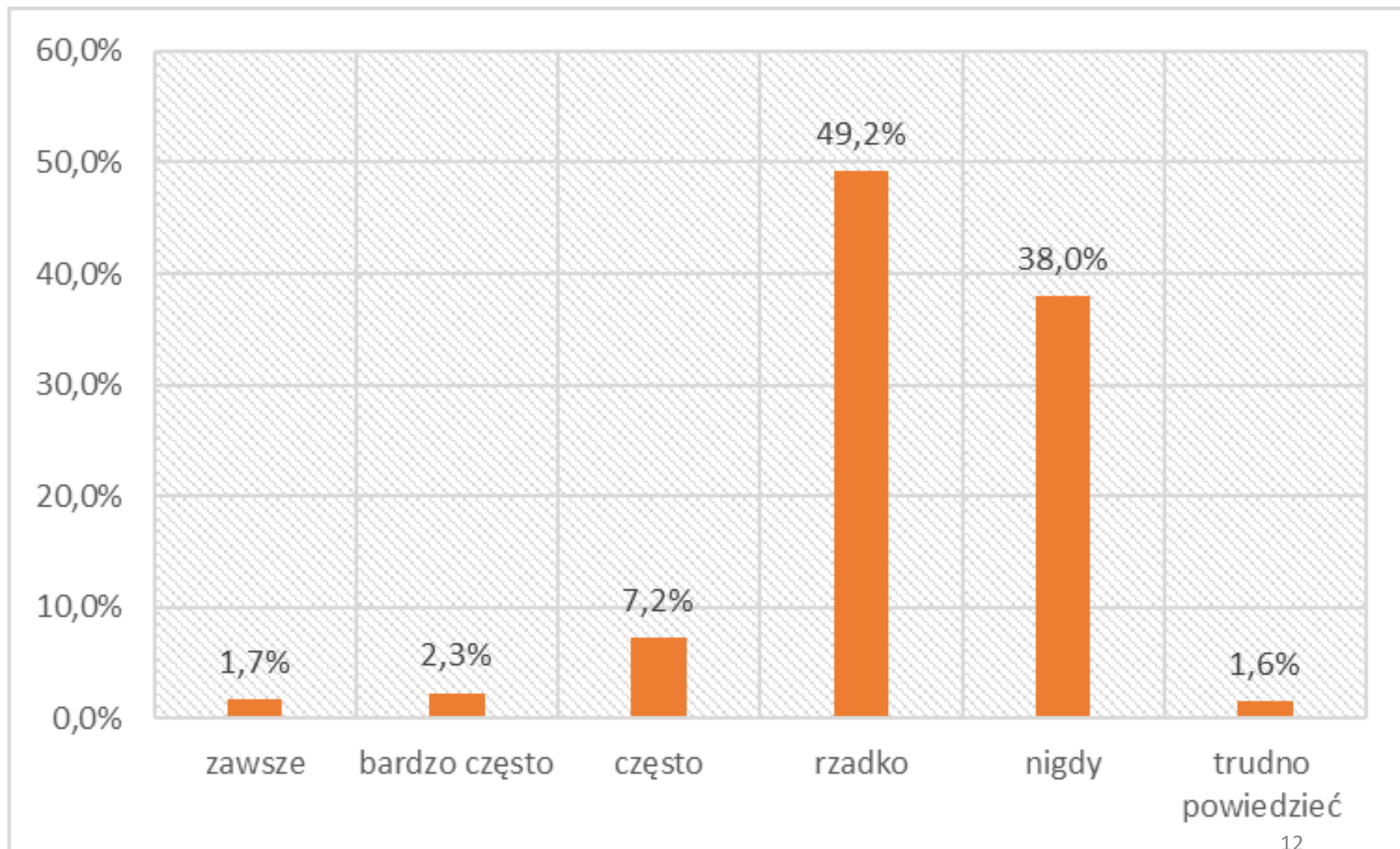
Jak najczęściej postępuje Pan(i) w przypadku wymiany dobrej odzieży lub obuwia na nową/e (dobrej – czyli takiej, która nadaje się do użycia, nie jest zniszczona)?

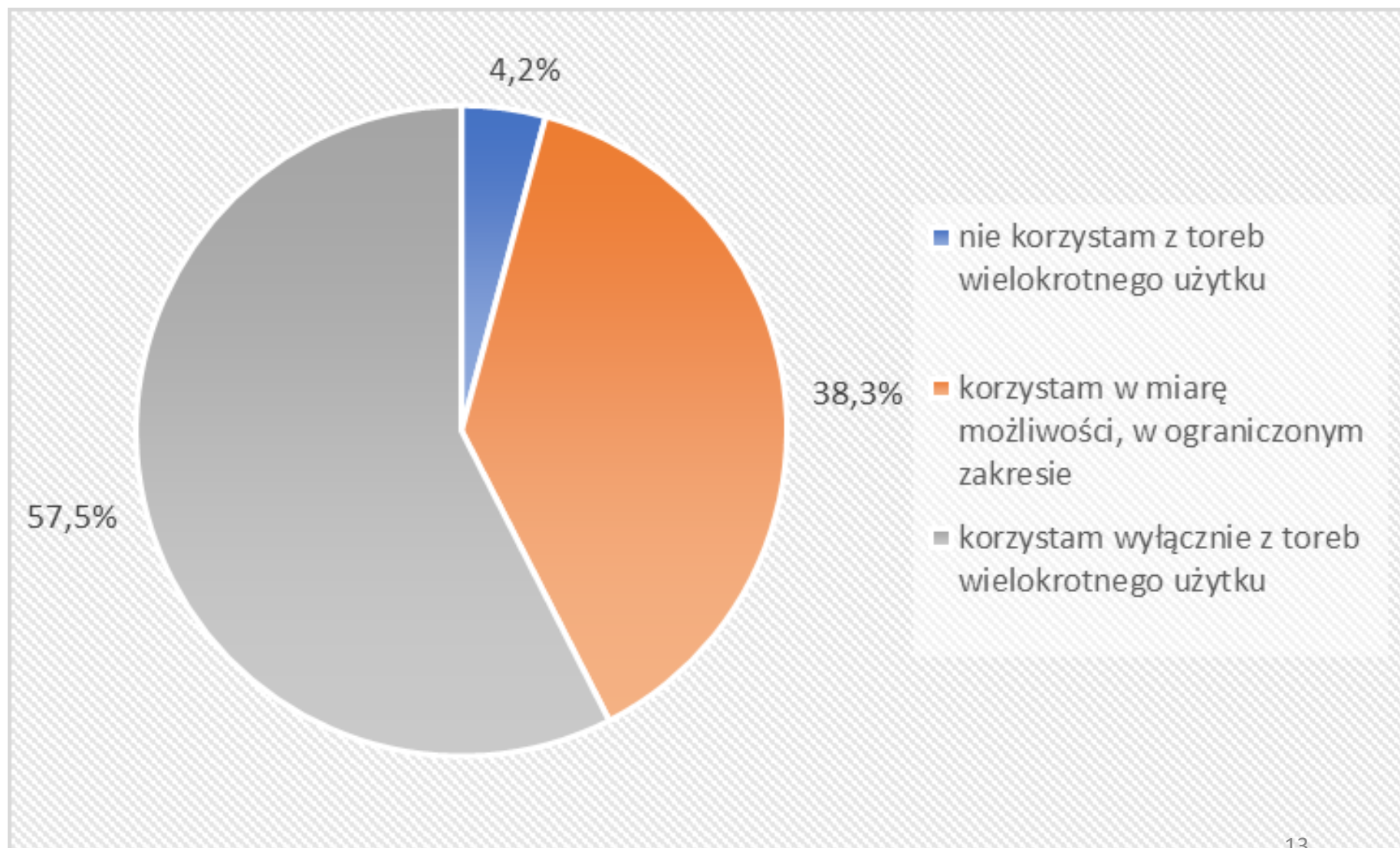
Jak dużo zakupionej żywności pozostaje niewykorzystana w Pana(i) gospodarstwie domowym średnio w miesiącu?

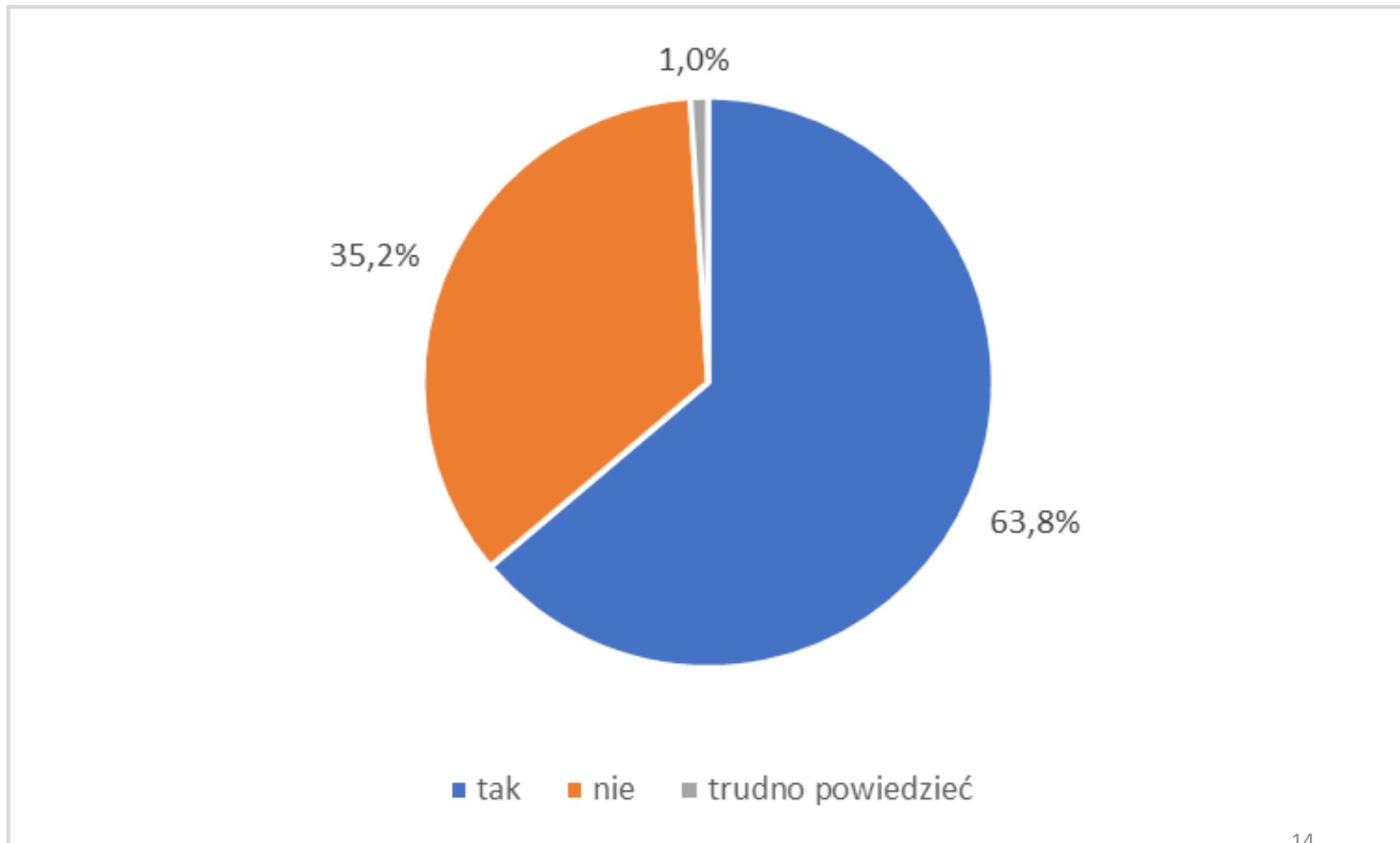
Jeśli zostaje jakaś żywność, to jak często ją Pan(i) wyrzuca?

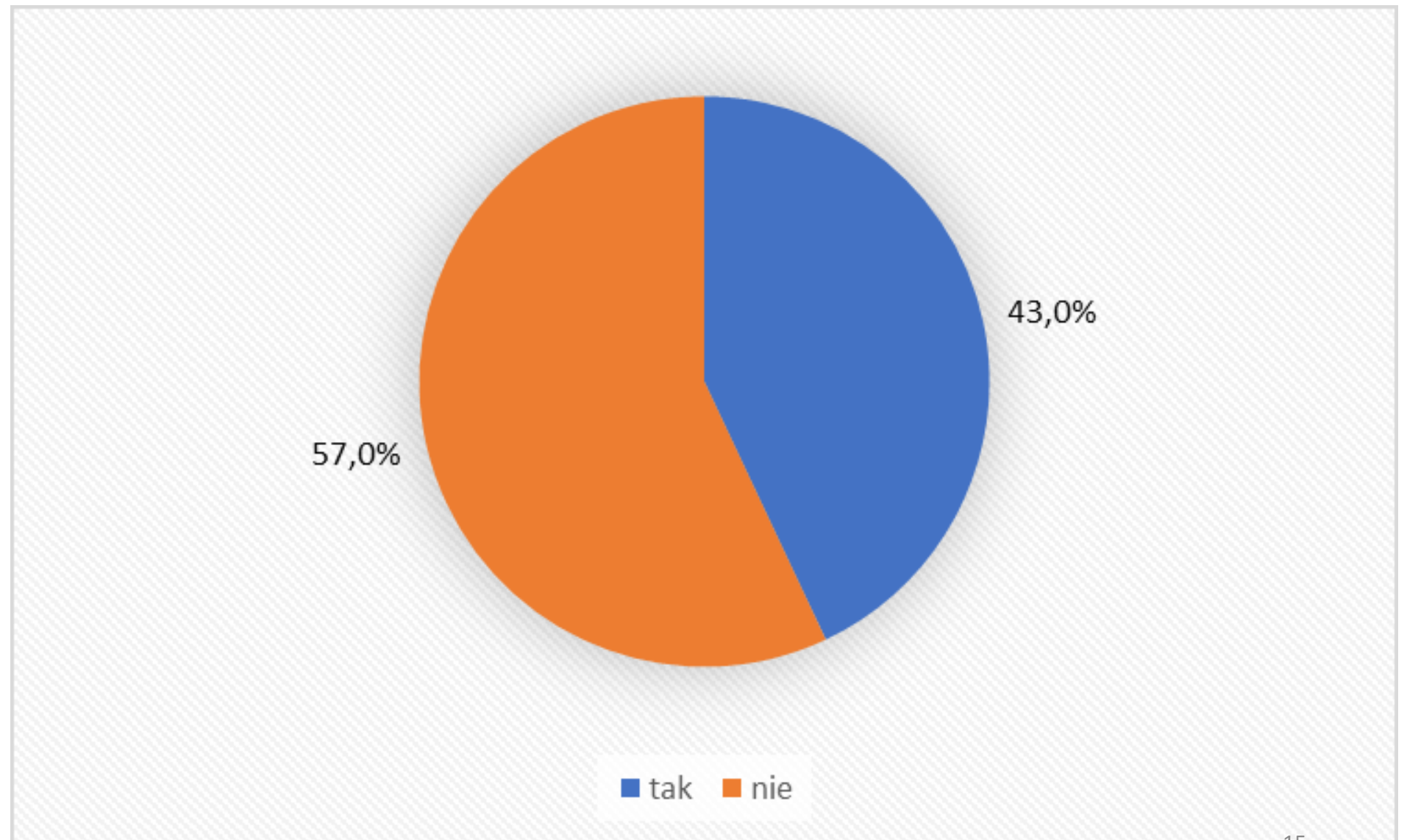
Czy podczas zakupów korzysta Pan(i) z toreb wielokrotnego użytku?

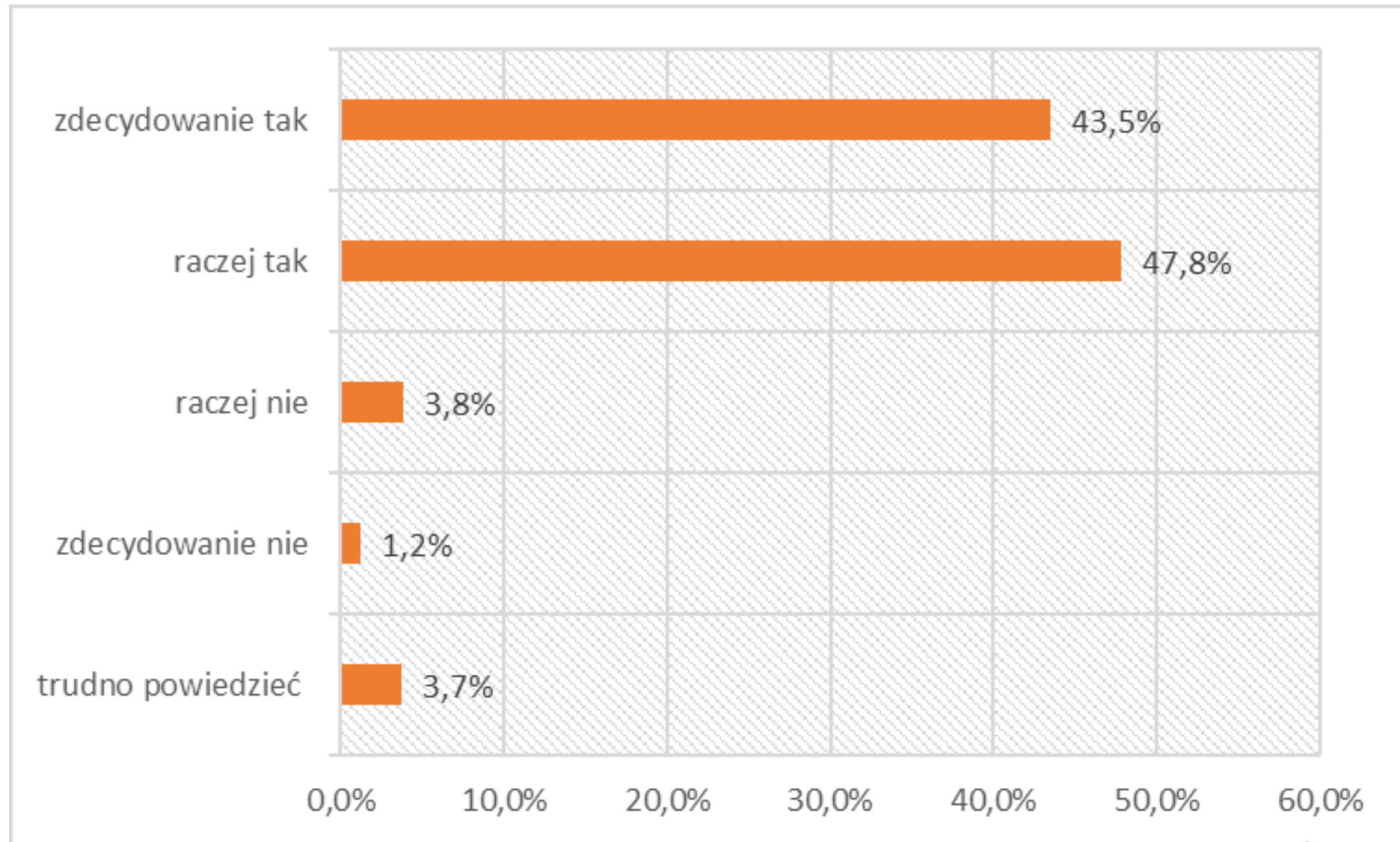
Czy kompostuje Pan(i) odpady bio (resztki jedzenia, obierki z owoców i warzyw itp.)?

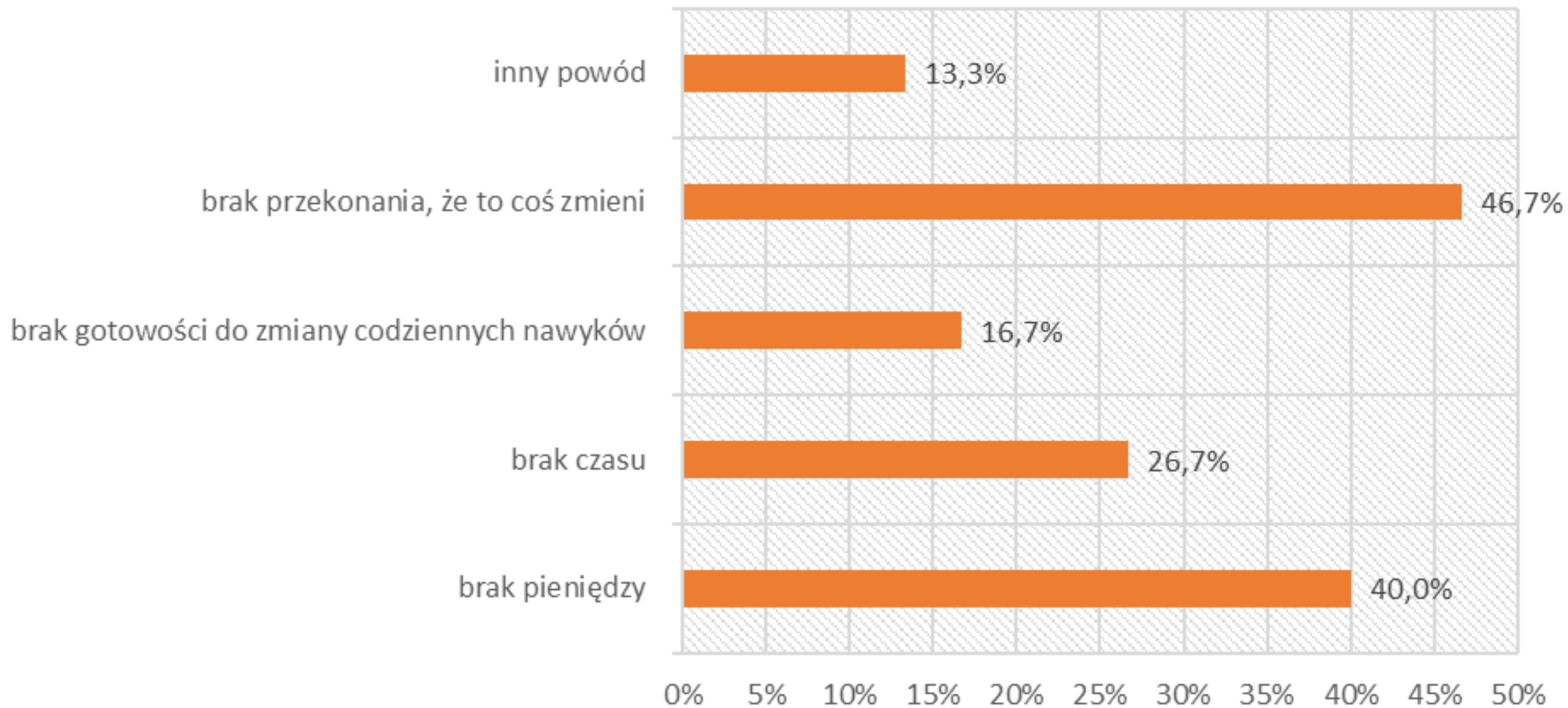
Czy w Pana(i) domu gromadzi się deszczówkę?

Czy zakładając, że wiąże się to z niewielkim początkowym wzrostem kosztów, jest Pan(i) gotowy(a) do wprowadzenia w swoim codziennym życiu rozwiązań z zakresu szeroko rozumianej koncepcji obiegu zamkniętego?

Dlaczego nie jest Pan(i) gotowy(a) do wprowadzenia takich rozwiązań (w zakresie GOZ)?

Samorząd terytorialny a gospodarka cyrkularna

Dane statystyczne

- ok. 15% gmin deklaruje stosowanie **inteligentnych systemów w zarządzaniu energią elektryczną i ciepłą**;
- blisko 2/3 jednostek samorządu terytorialnego deklaruje **wdrożenie energooszczędnego oświetlenia publicznego**, ok. 90% deklaruje ciągłą realizację działań w tym zakresie;
- stosowanie **zeroemisyjnej komunikacji publicznej** ograniczone jest do największych miast regionu i przyległych gmin;
- **rekultywacja terenów zdegradowanych** była realizowana w ok. 15% jednostek samorządu terytorialnego.

Dane

- punkty zbiórki niewykorzystanej żywności są prowadzone przez kilka samorządów lokalnych; jednak w tym zakresie podejmowane są działania przez inne podmioty – Caritas, Bank Żywności, samorząd województwa (wspólny projekt akcja „Zmień swoje przyzwyczajenia, nie wyrzucaj do śmieci jedzenia”); niepotrzebna żywność jest głównie w gminach wiejskich wykorzystywana do karmienia zwierząt gospodarskich, domowych – skala problemu jest niska;
- nieco ponad 1/3 gmin deklaruje posiadanie sektorowych strategii zrównoważonego rozwoju (wod-kan, odpady);
- zielone zamówienia publiczne – stosuje ok. 6% jednostek samorządu publicznego.

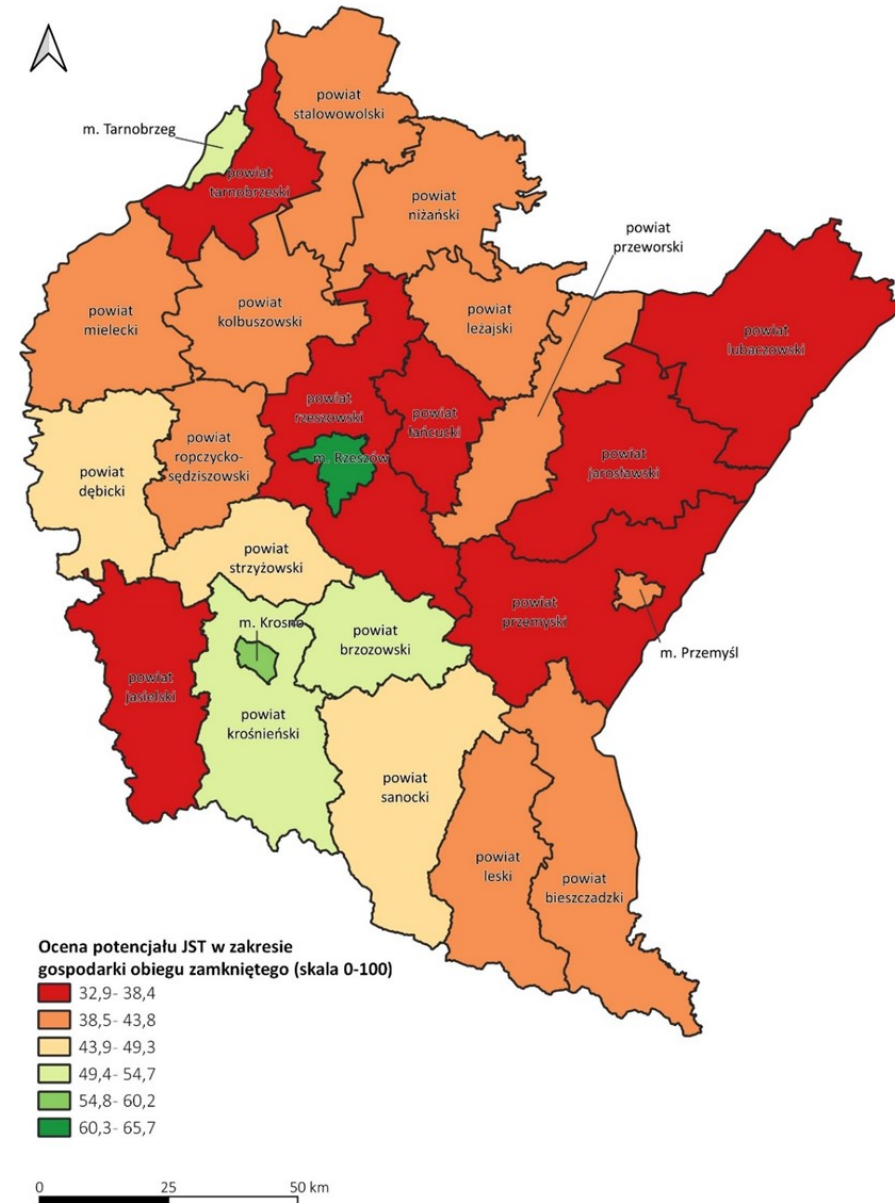
Gospodarka komunalna

- **inwestycje wodno-kanalizacyjne** – ok. **6% gmin** woj. podkarpackiego deklaruje dostosowanie systemu gospodarki wodno-ściekowej do wymogów gospodarki o obiegu zamkniętym;
- **32% gmin** deklaruje realizację inwestycji w **infrastrukturę wodno-ściekową** w okresie 2014-2020, wartość realizowanych inwestycji w ok. 80% przypadków to kwota pow. 1 mln zł, w ok. 40% przypadków – powyżej 10 mln zł, w niektórych przypadkach było to ponad 50 mln zł;
- **gospodarka odpadami** – ok. **9% samorządów lokalnych** województwa podkarpackiego deklaruje dostosowanie systemu odpadowego do wymogów gospodarki cyrkularnej;
- **ok. 16% samorządów** realizowało inwestycje w tym zakresie w okresie 2014-2020, koszt 2/3 inwestycji nie przekraczał 1 mln zł, nieco ponad 20% to były wydatki inwestycyjne na poziomie 1-2 mln zł – głównie były to budowy PSZOK.

Gospodarka komunalna – nowa perspektywa finansowa UE

- **konieczność realizacji inwestycji** we wskazanym zakresie gospodarki komunalnej w celu zbliżenia się do spełnienia wymogów gospodarki cyrkularnej deklaruje **ponad 2/3 badanych samorządów**; jedynie 6% samorządów stwierdza brak konieczności realizacji tego typu inwestycji;
- Spodziewana wartość wydatków do 2027 roku włącznie (w okresie nowej perspektywy finansowej) deklarowana przez blisko połowę samorządów to przedział 10-50 mln zł.

Ocena potencjału JST w zakresie gospodarki cyrkularnej

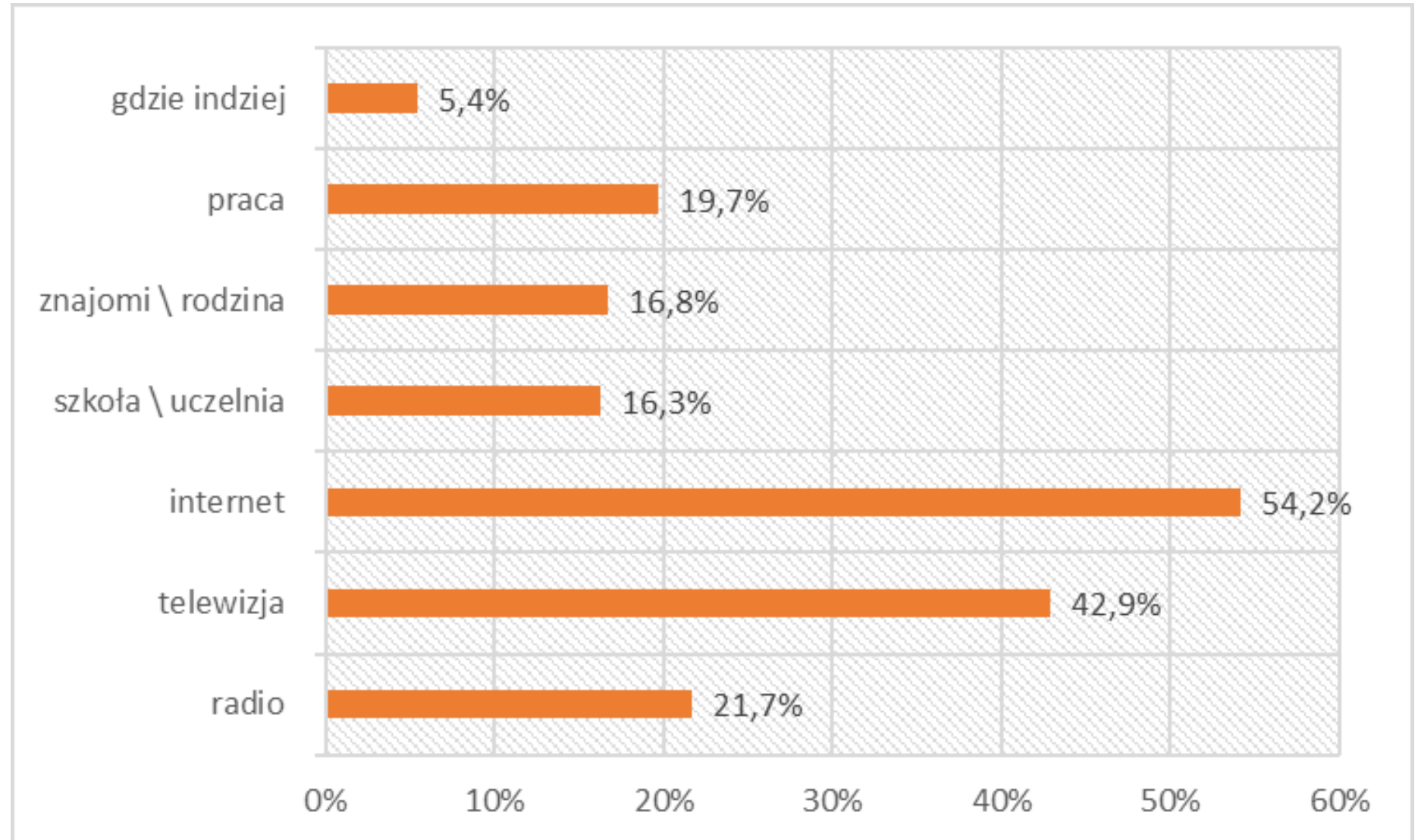

Rola administracji publicznej we wdrażaniu GOZ

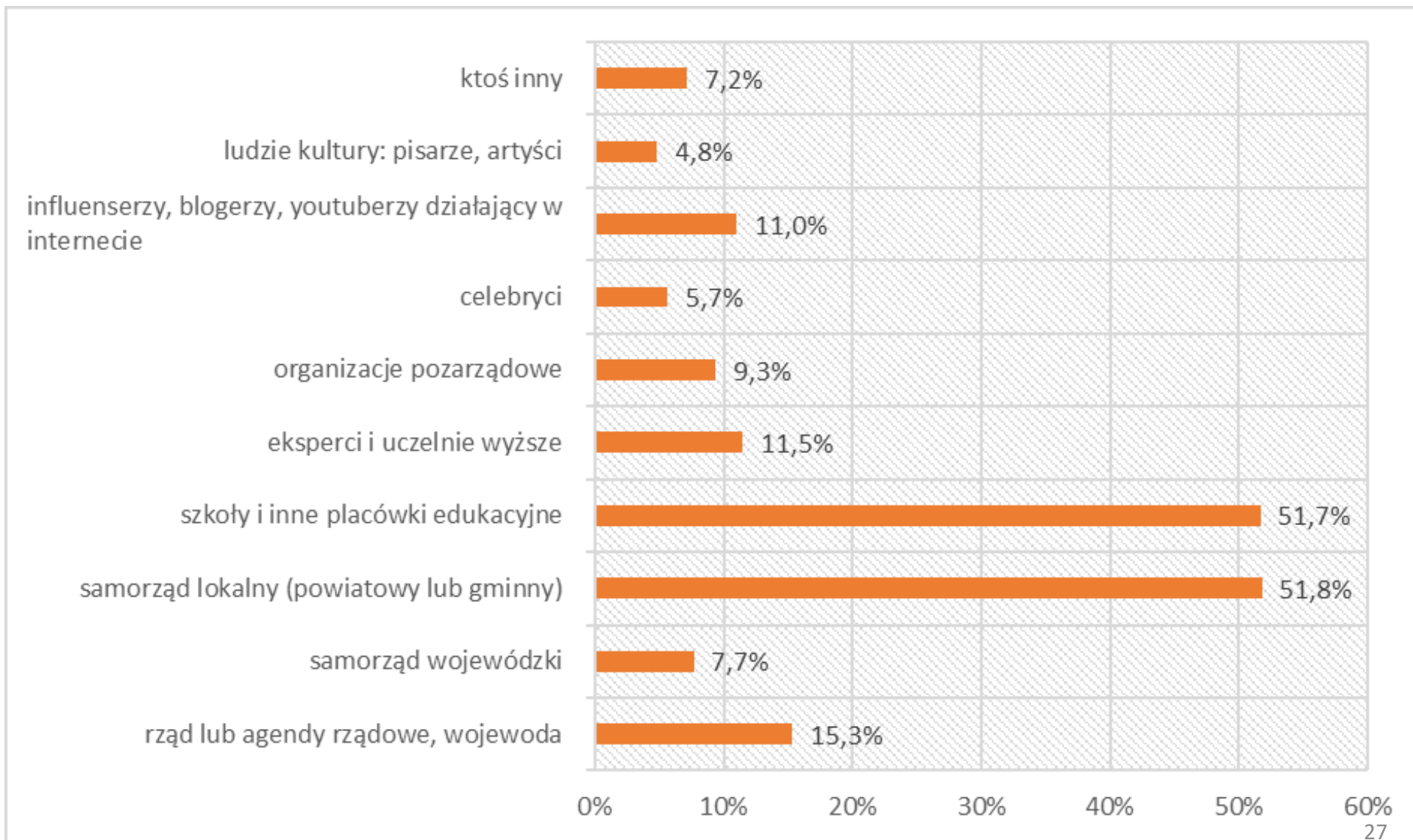
Najważniejsze zadania administracji publicznej we wdrażaniu GOZ:

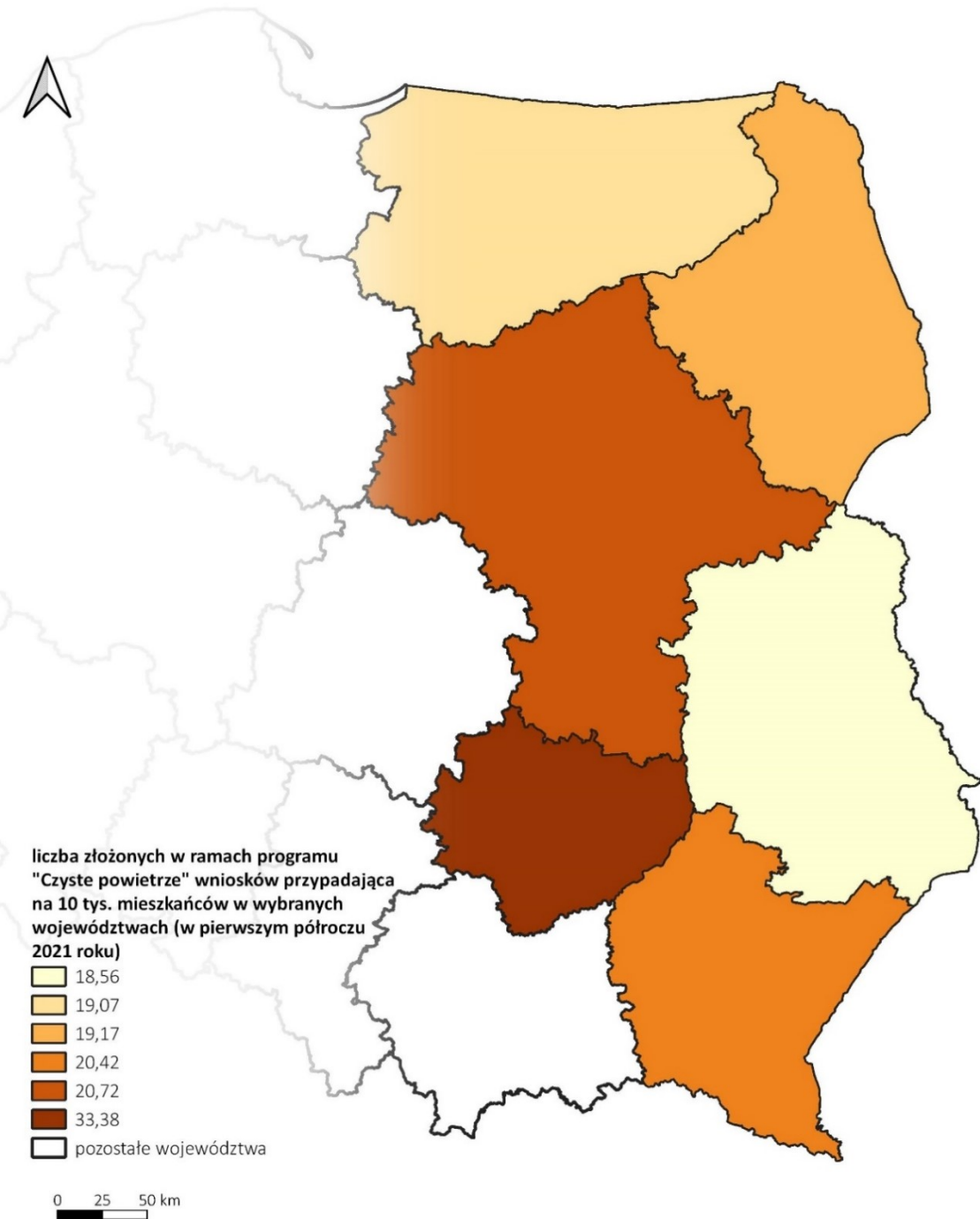
- prowadzenie i wspieranie (finansowe, organizacyjne) kampanii edukacyjnych dotyczących gospodarki cyrkularnej
- wsparcie finansowe ze środków krajowych i kierowanie wsparcia ze środków unijnych: programy „Moja woda”, „Mój prąd”, „Czyste powietrze”, RPO WP 2014-2020, POIiŚ 2014-2020
- współpraca z organizacjami pozarządowymi, szkołami, uczelniami w obszarze gospodarki cyrkularnej
- stanowienie prawa, regulacji przyjaznych GOZ – przy udziale interesariuszy: przedsiębiorstw, mieszkańców, organizacji pozarządowych (reprezentujących interes publiczny)

Źródła wiedzy mieszkańców województwa podkarpackiego o pojęciach „gospodarka obiegu zamkniętego” lub „gospodarka cyrkularna” – „gdzie Pan/i zetknął/ęła się z tym określeniem?”

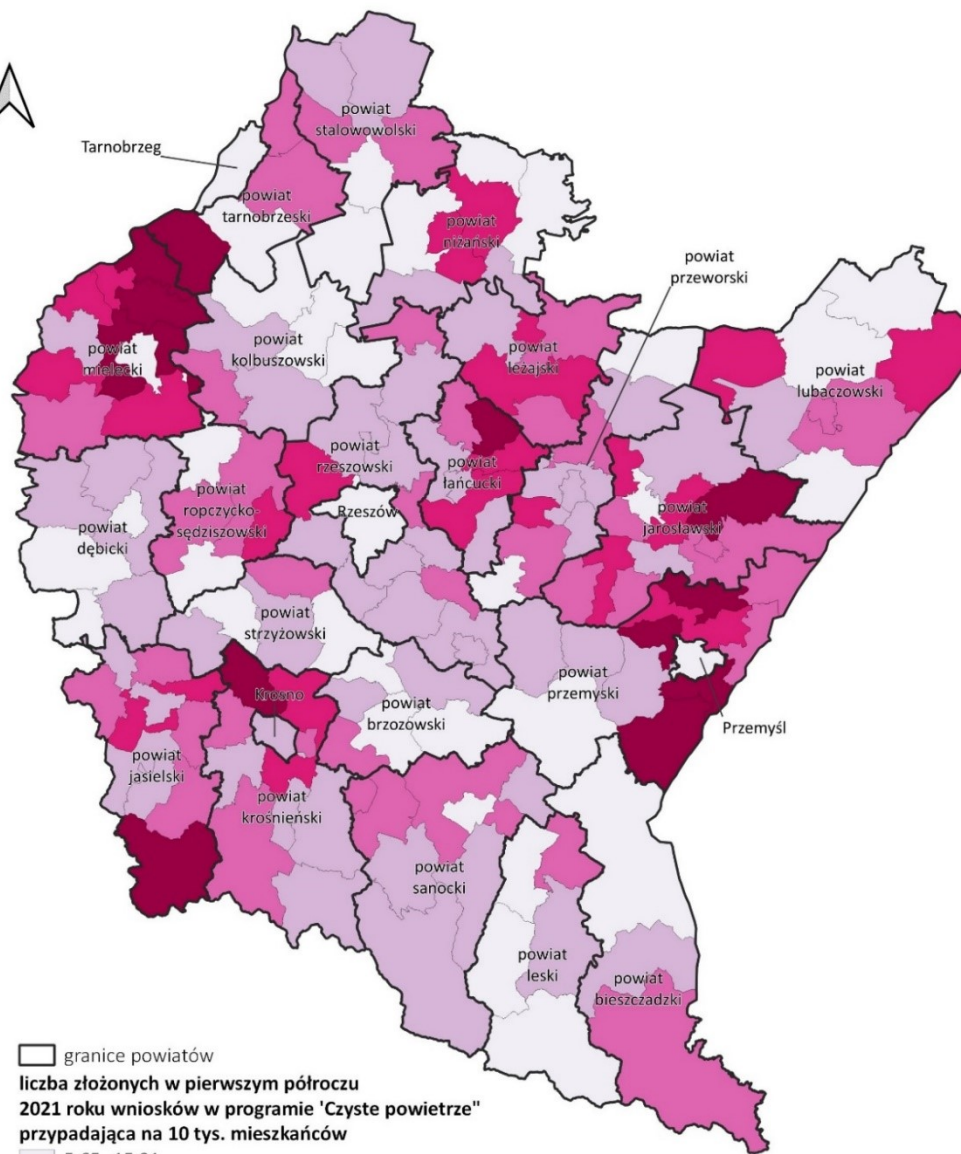

Kto, Pana(i) zdaniem, jest w stanie najskuteczniej przekonać mieszkańców do działań, które sprzyjają ochronie środowiska (proekologicznych)?

Liczba złożonych wniosków w ramach programu „Czyste powietrze” przypadająca na 10 tys. mieszkańców – I półrocze 2021 r.

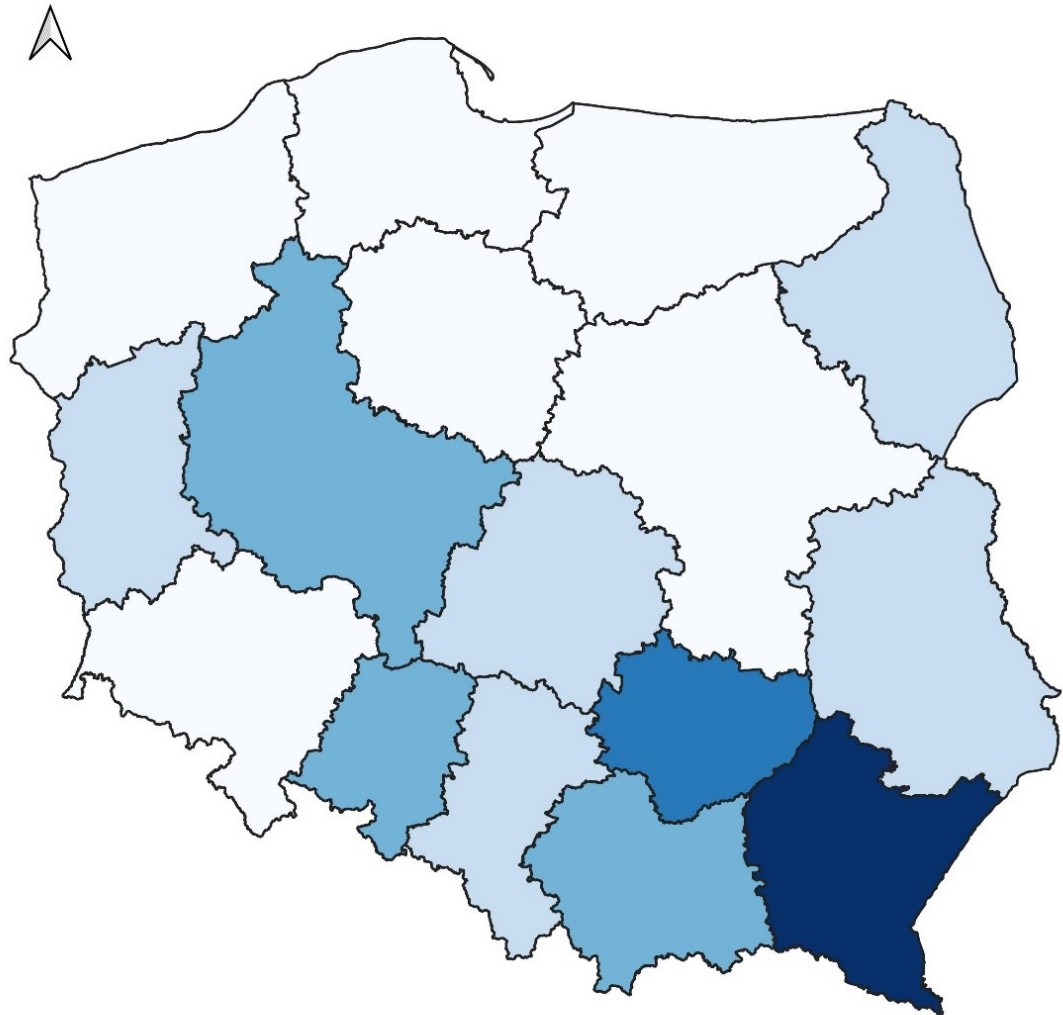

□ granice powiatów
**liczba złożonych w pierwszym półroczu
 2021 roku wniosków w programie 'Czyste powietrze'
 przypadająca na 10 tys. mieszkańców**

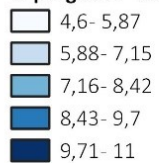
- 5,65- 15,21
- 15,22- 23,85
- 23,86- 32,13
- 32,14- 40,40
- 40,41- 55,22

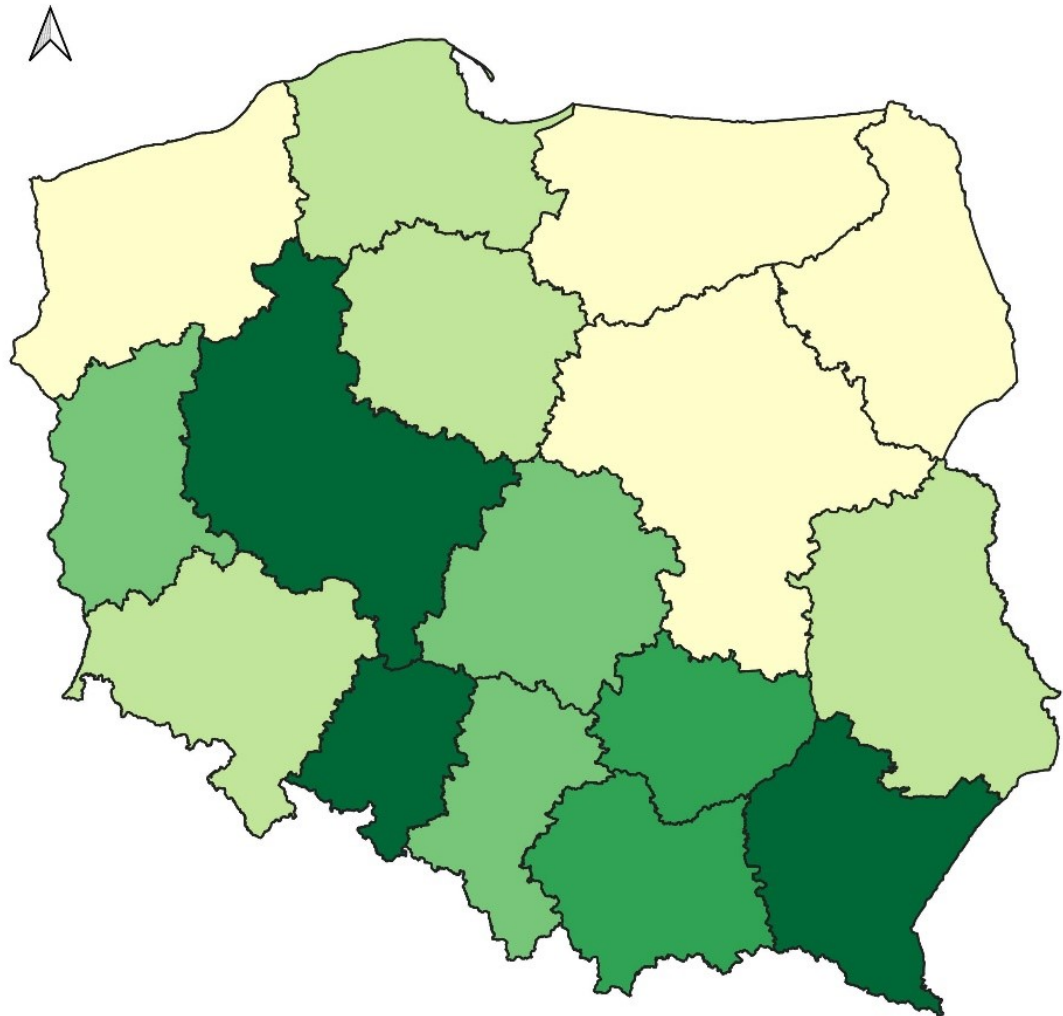
Liczba złożonych wniosków w ramach programu „Czyste powietrze” przypadająca na 10 tys. mieszkańców – I półrocze 2021 r.

Wartość dofinansowania na 1000 mieszkańców
w programie "Mój prąd" [zł]

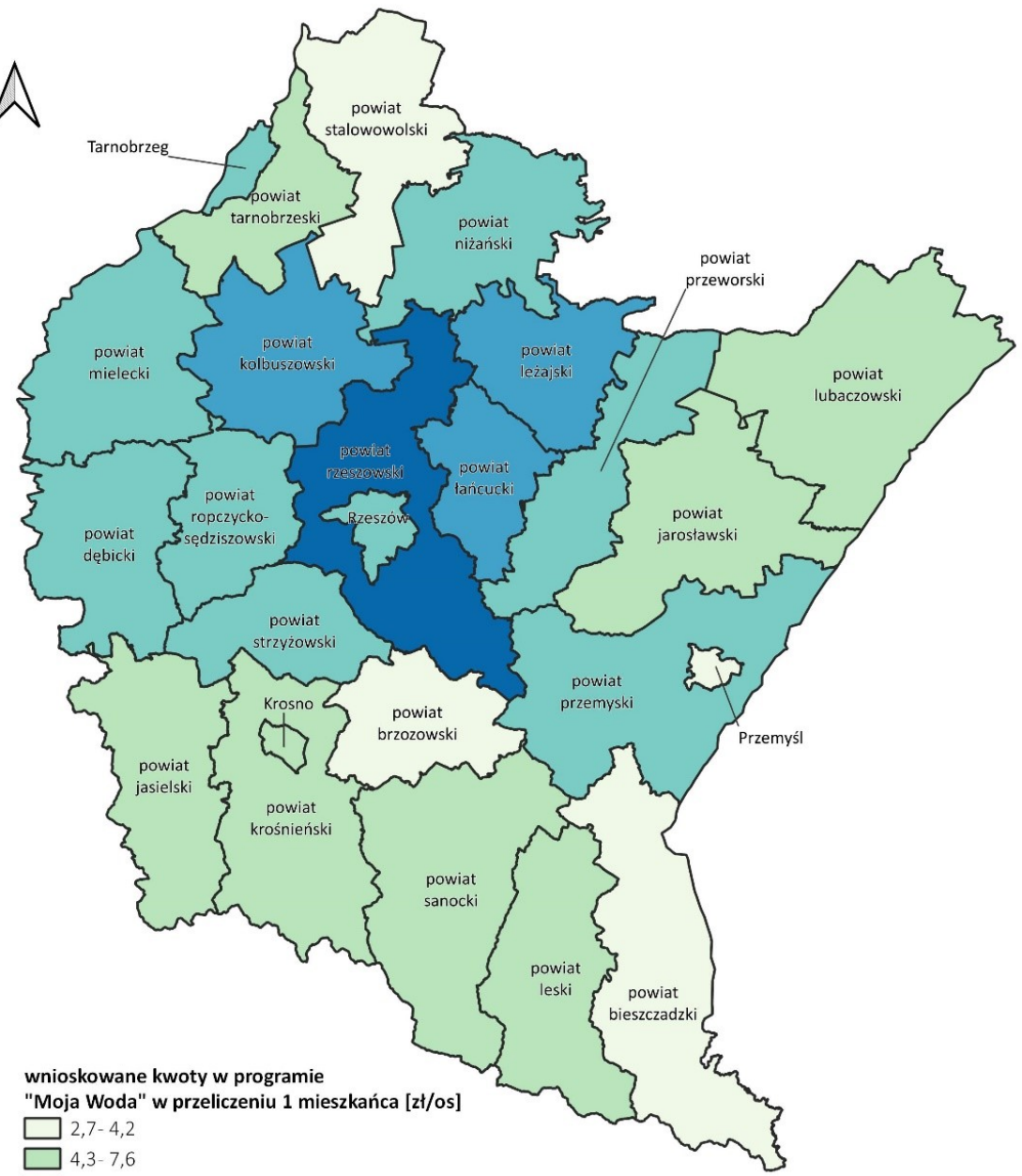
Wartość dofinansowania dla
wniosków złożonych w ramach
programu „Mój prąd” w
przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Moc instalacji paneli fotowoltaicznych dla wniosków złożonych w ramach programu „Mój prąd” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Moc zainstalowana [kW] urządzeń zrealizowanych w ramach programu „Mój prąd” na 1000 mieszkańców

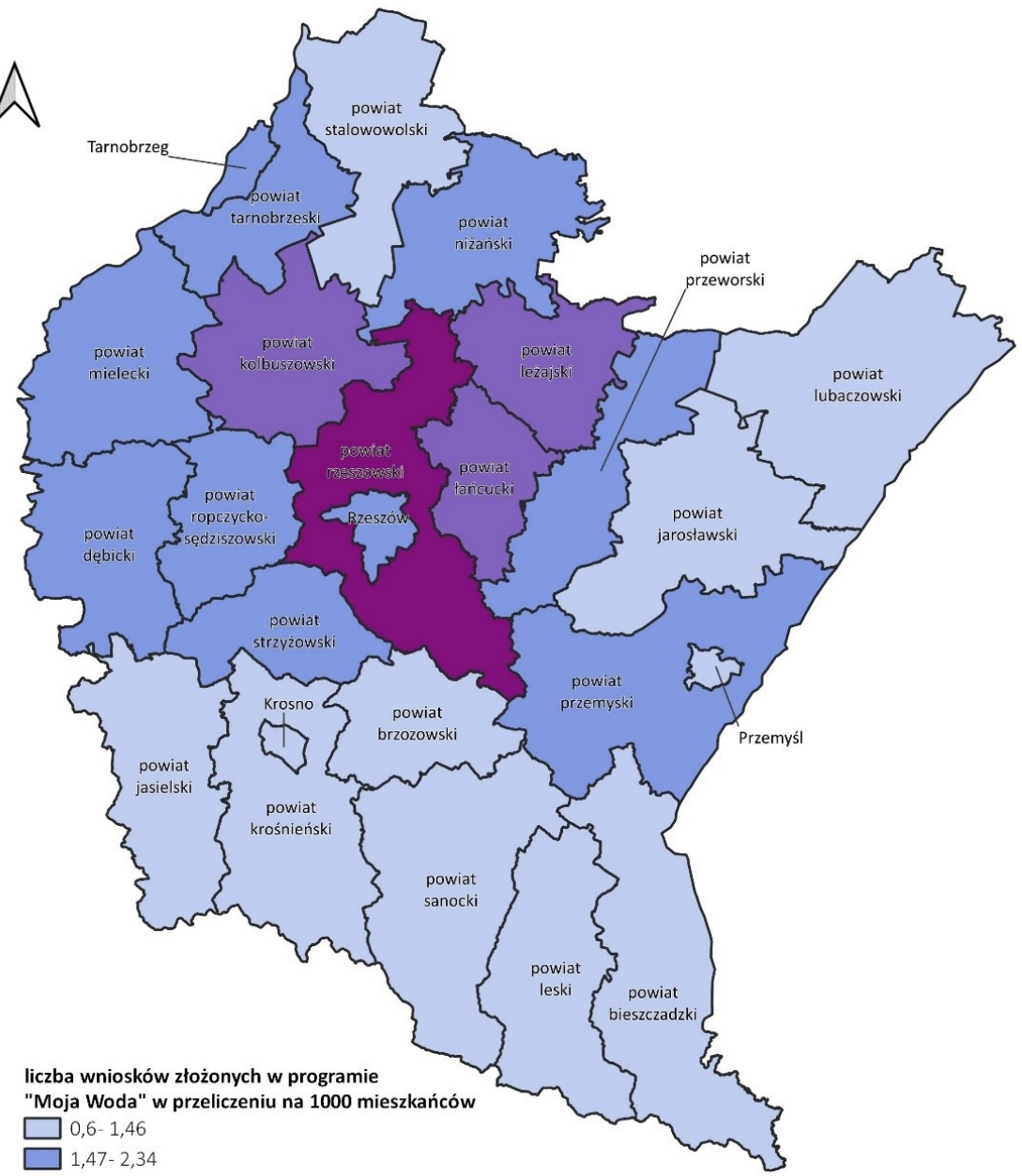
- 23,1- 28
- 28,1- 33
- 33,1- 37,9
- 38- 42,8
- 42,9- 47,7

Wartość dotacji przypadająca na 1 mieszkańca w ramach programu „Moja woda” - łącznie 2020 i 2021 r.

wnioskowane kwoty w programie „Moja Woda” w przeliczeniu 1 mieszkańca [zł/os]

- 2,7- 4,2
- 4,3- 7,6
- 7,7- 10,9
- 11- 15,4
- 23,6

Liczba wniosków złożonych na 1000 mieszkańców w ramach programu „Moja woda” - łącznie 2020 i 2021 r.

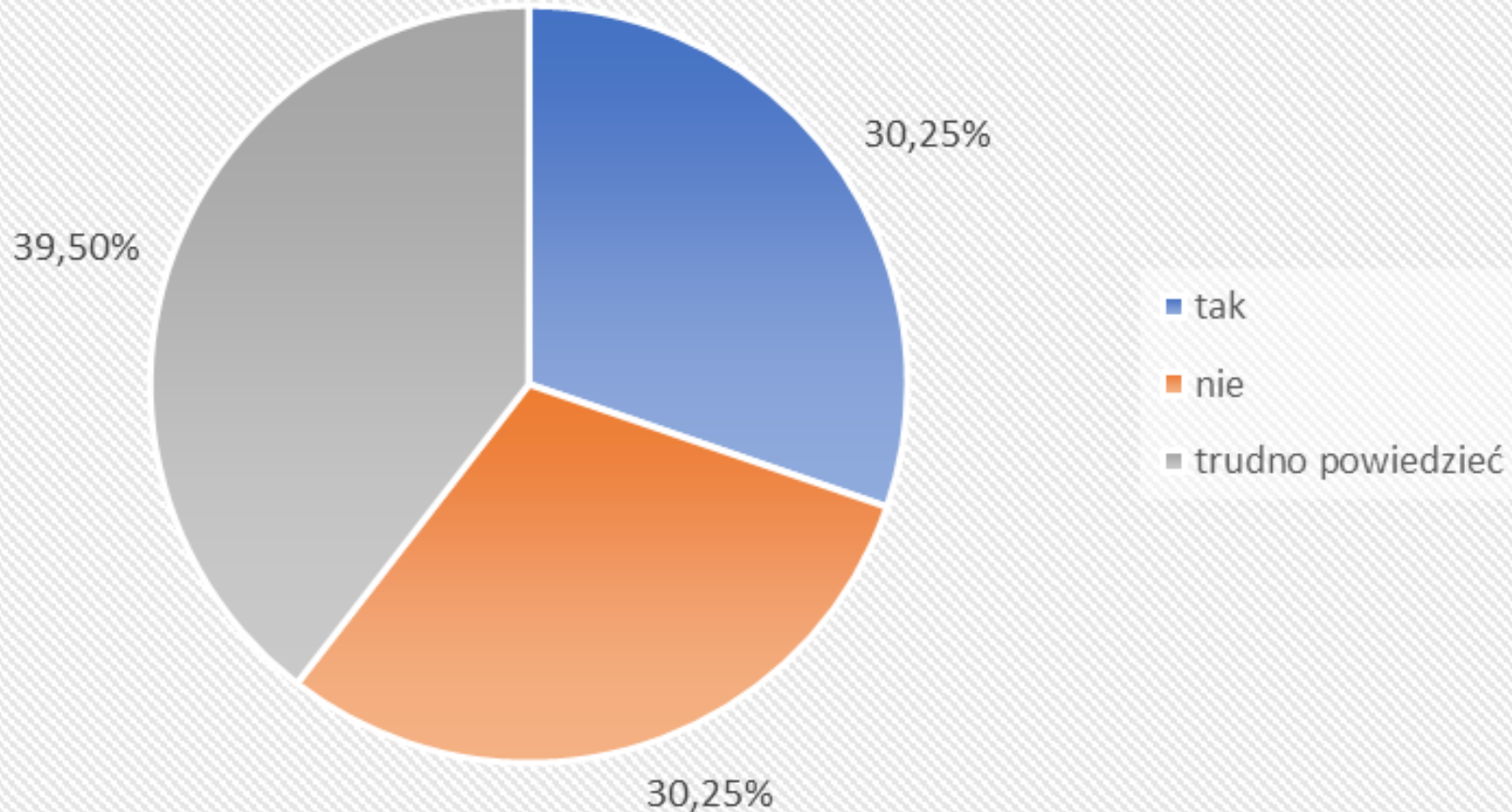
liczba wniosków złożonych w programie „Moja Woda” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

- 0,6- 1,46
- 1,47- 2,34
- 2,35- 3,23
- 4,98

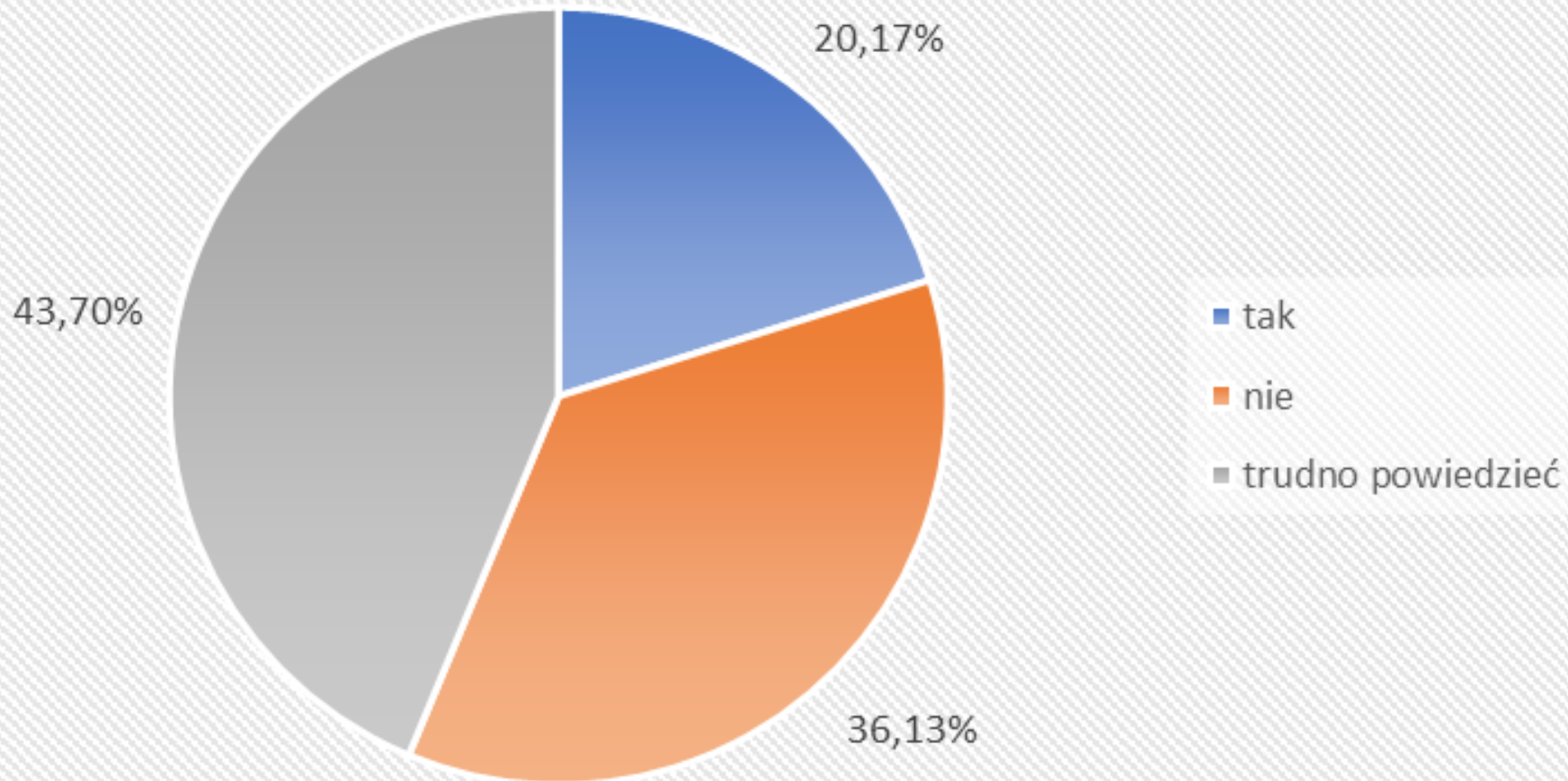

Gospodarka cyrkularna w organizacjach pozarządowych

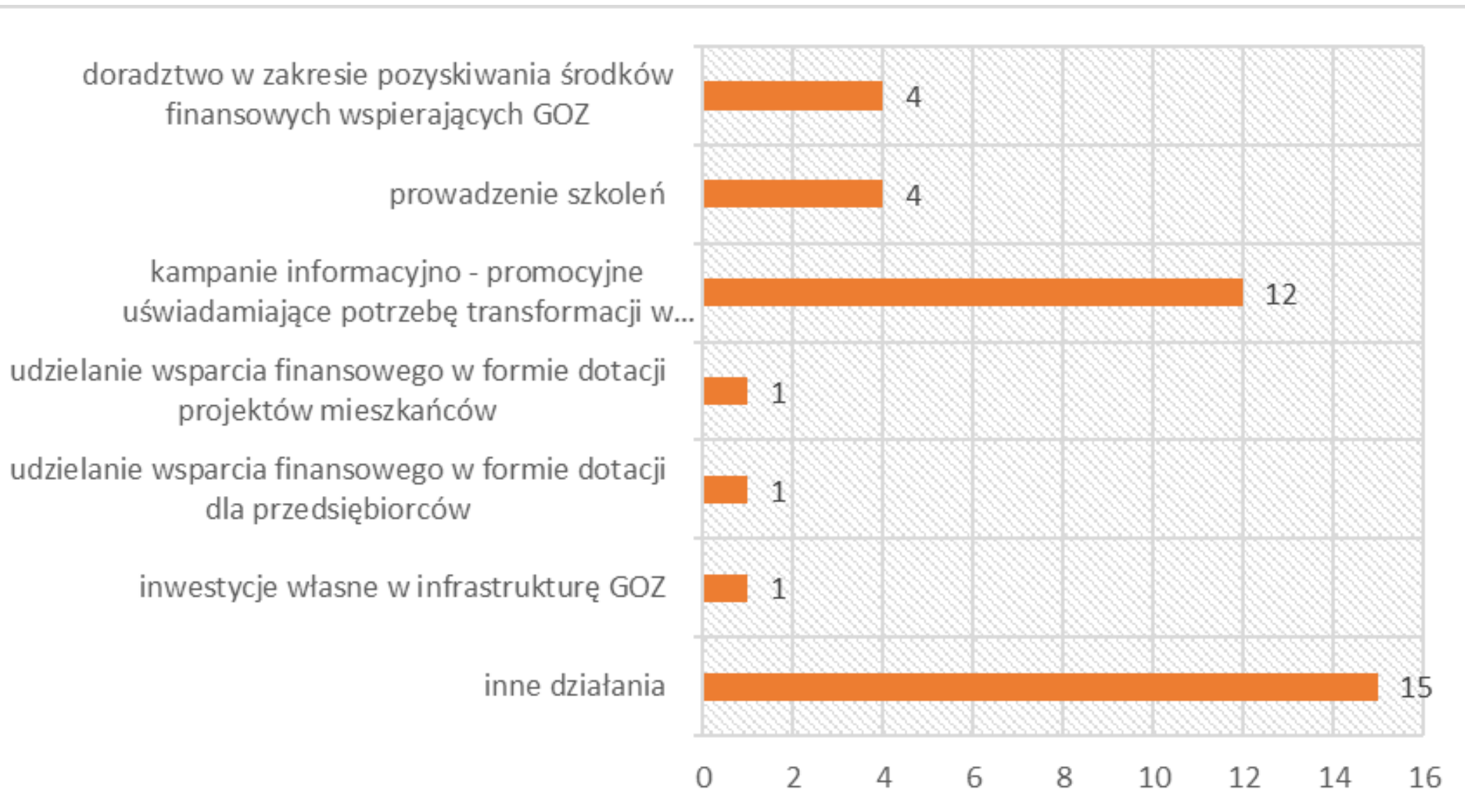
Znajomość pojęć „gospodarka cyrkularna”, „gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ)” wśród organizacji pozarządowych

Realizacja przez NGO projektów w zakresie minimalizacji odpadów, oszczędności surowców i recyklingu

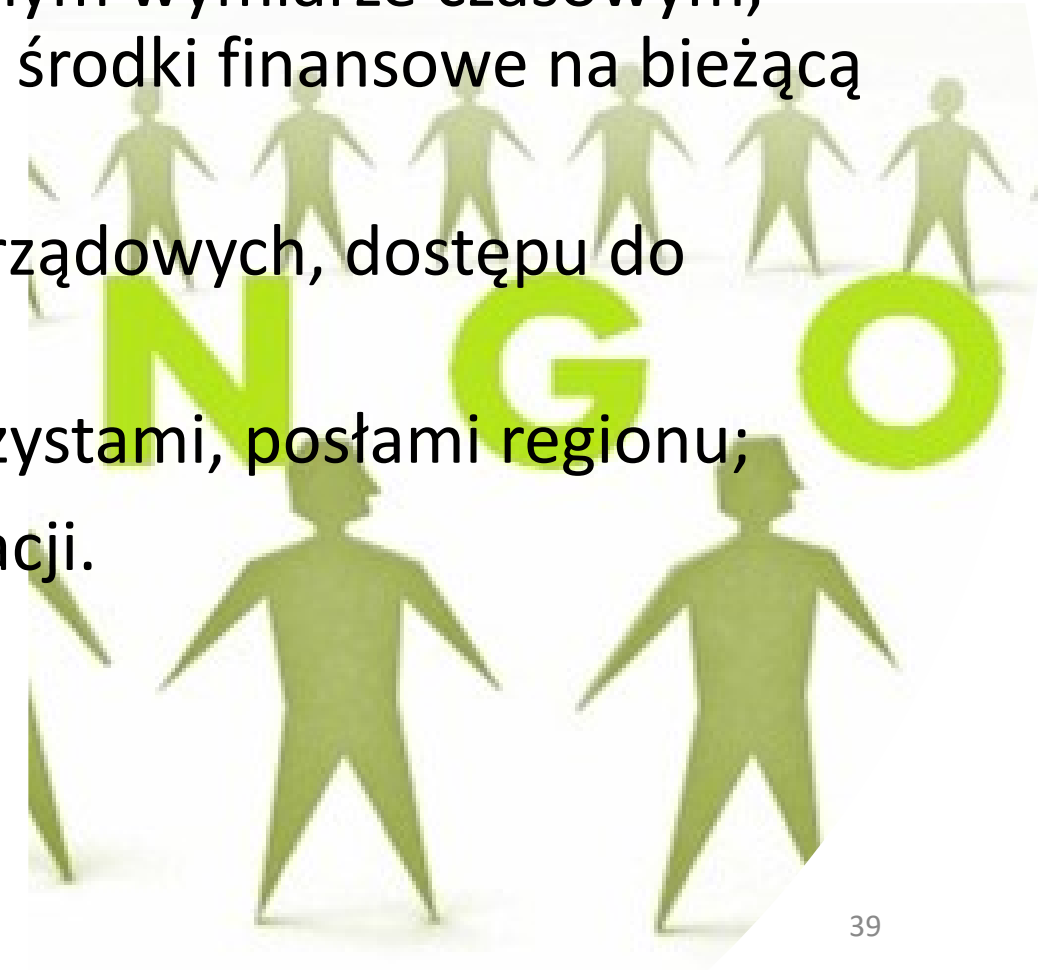

Rodzaje projektów realizowanych przez NGO w zakresie minimalizacji odpadów, oszczędności surowców i recyklingu

Najważniejsze czynniki warunkujące skuteczne działanie organizacji pozarządowych w obszarze GOZ:

- umożliwienie prowadzenia działań w pełnym wymiarze czasowym, możliwość profesjonalizacji działalności – środki finansowe na bieżącą działalność;
- zwiększenie siły wpływu organizacji pozarządowych, dostępu do informacji istotnych dla społeczeństwa;
- lokalne NGO - współpraca z parlamentarzystami, posłami regionu;
- współpraca NGO w ramach sieci, kooperacji.

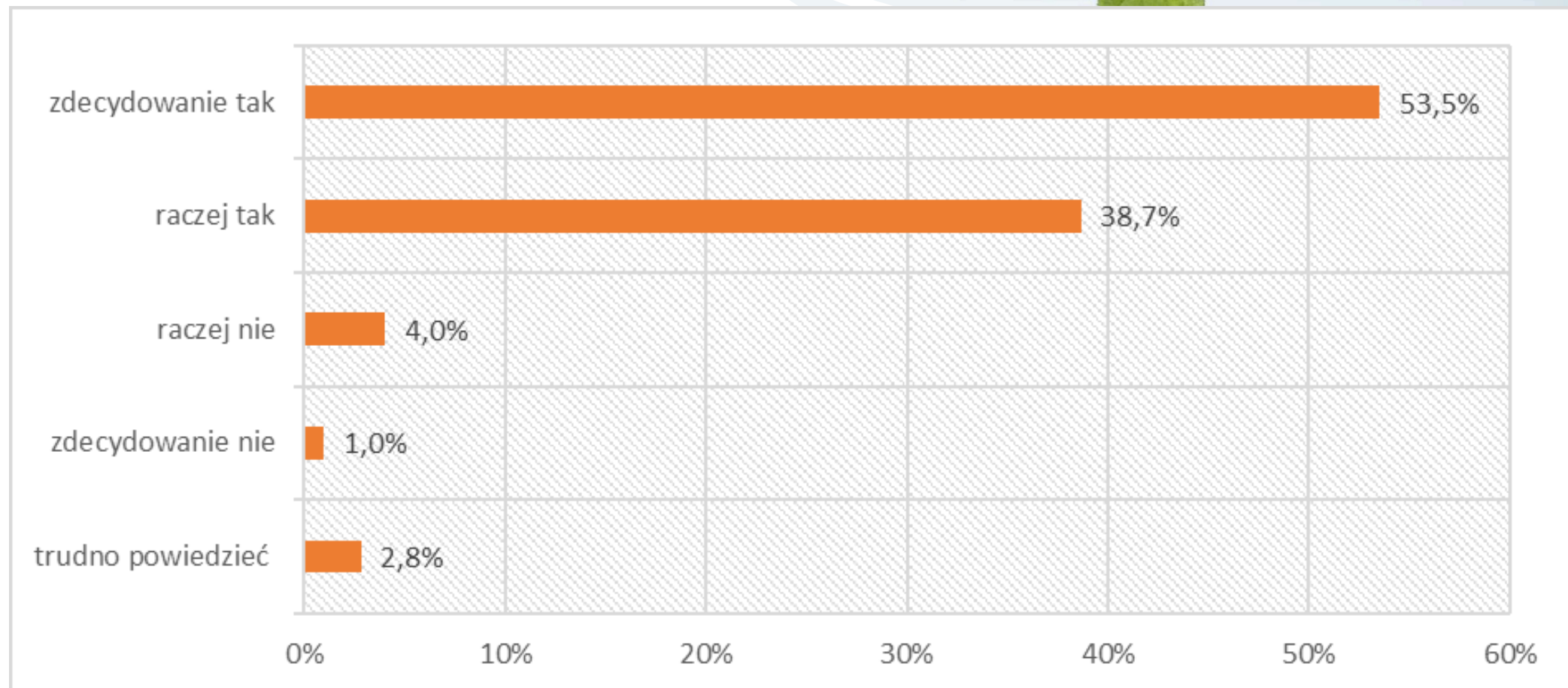

Edukacja,
nauka a
gospodarka
cyrkularna

Gospodarka cyrkularna

- Gospodarka cyrkularna (lub pojęcia pokrewne – ochroną zasobów środowiska, zrównoważony rozwój) jest obecna w programie nauczania na każdym szczeblu, w różnych przedmiotach
- Zajęcia związane z GOZ są realizowane w nowoczesny sposób – poprzez projekty, wspólne uczestnictwo w akcjach środowiskowych, społeczno-ekologicznych, prezentację właściwych zachowań
- Gospodarka cyrkularna powinna być odrębnym przedmiotem – problemem jest brak czasu na wprowadzenie odrębnego przedmiotu
- Uczelnie wyższe angażują się we wdrażanie gospodarki cyrkularnej
 - realizacja projektów związanych z GOZ (np. projekt „Innowacje w gospodarce w obiegu zamkniętym – etykiety i deklaracje środowiskowe”, monografia „Gospodarka o obiegu zamkniętym”, konferencja „Bezpieczeństwo Energetyczne – wyzwania i perspektywy rozwoju”);
 - Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie oraz Krosniewski Holding Komunalny uruchomiły wspólnie studia dualne - specjalność „Gospodarka obiegu zamkniętego”

Czy Pana(i) zdaniem zagadnienia dotyczące gospodarki cyrkularnej powinny znajdować się w programach edukacji na każdym szczeblu kształcenia – od przedszkola po uniwersytet?”

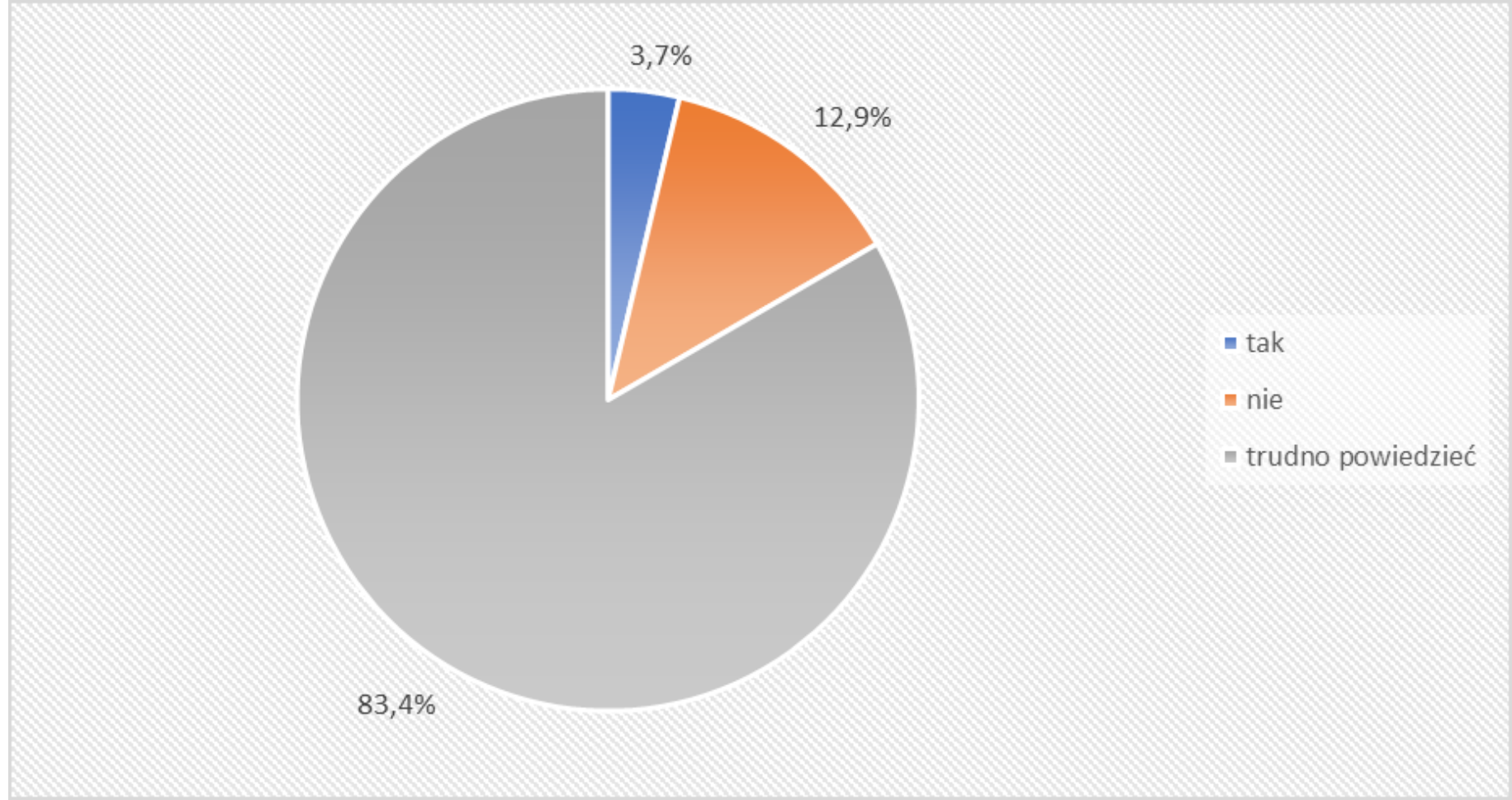

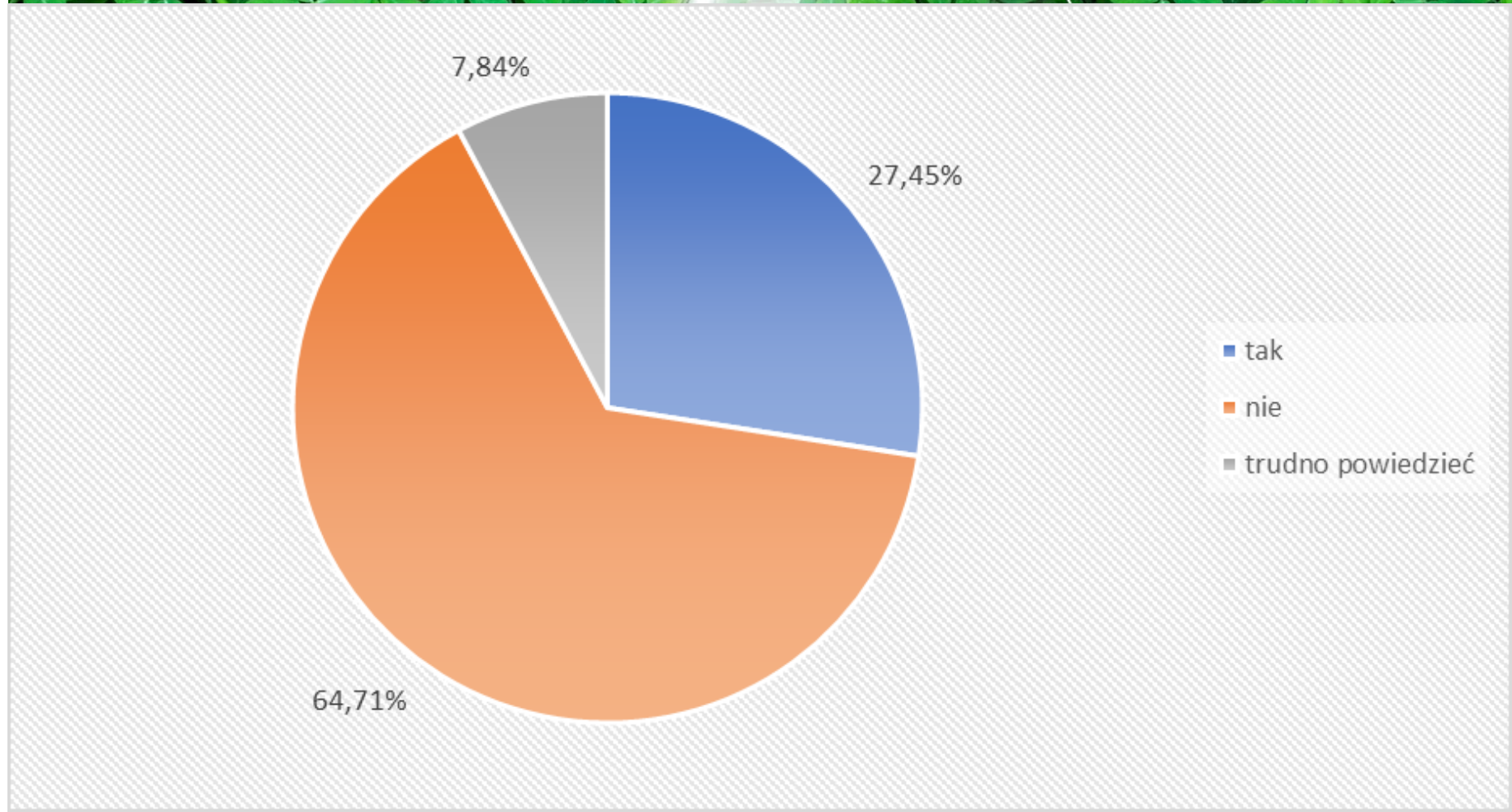
Rozwiązania
gospodarki
cyrkularnej w
podkarpackich
przedsiębiorstwach

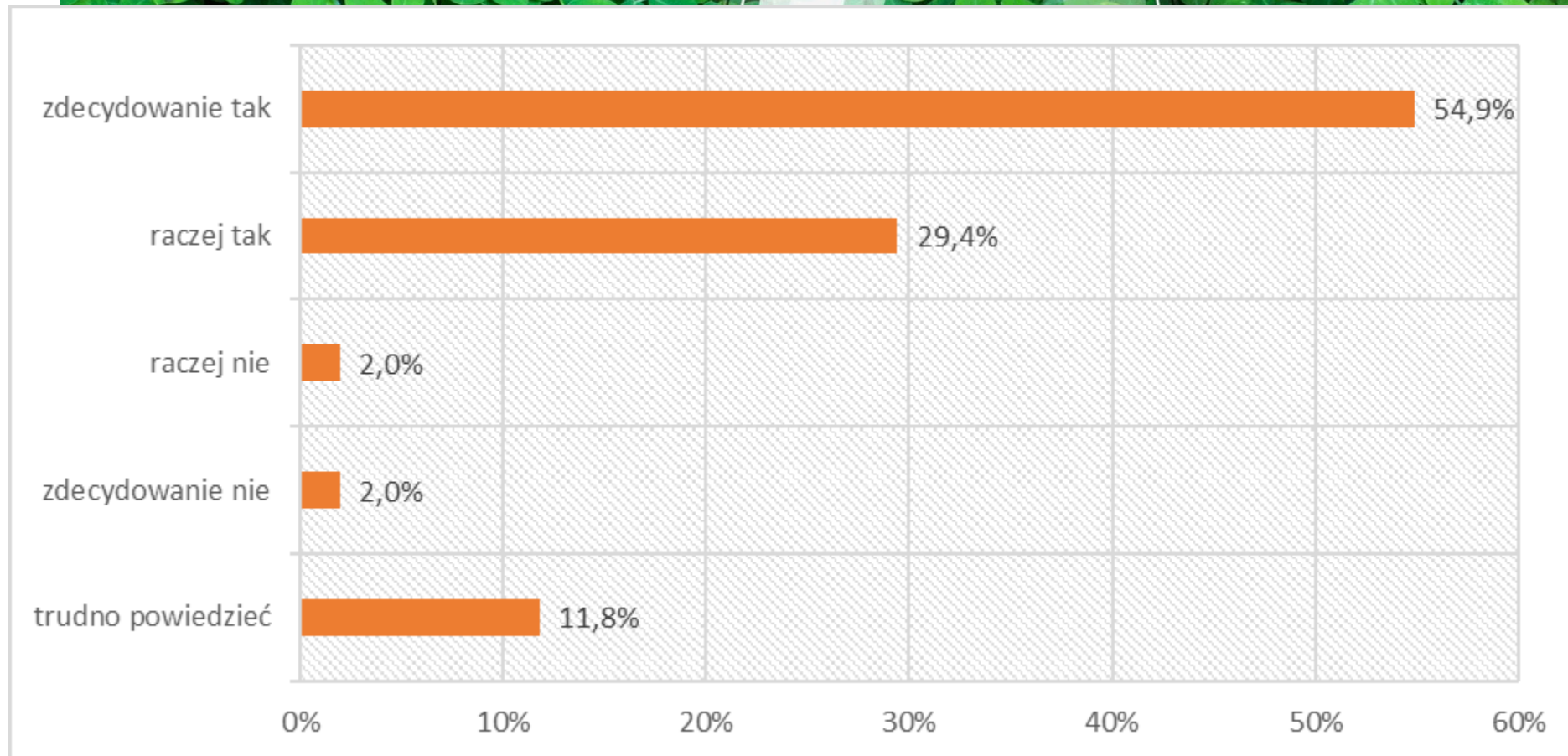
Czy zetknęła/zetknął się Pani/Pan z określeniem "gospodarka obiegu zamkniętego" lub "gospodarka cyrkularna"?

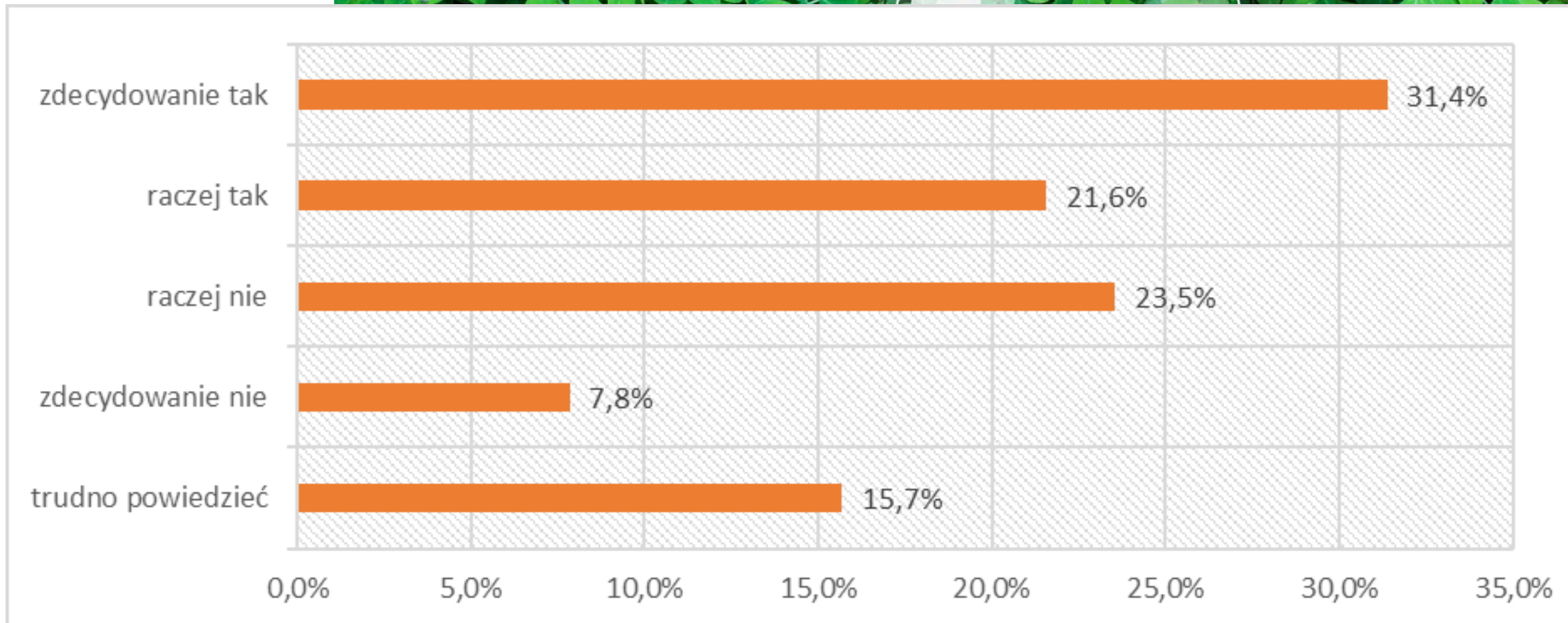
Czy zetknęła/zetknął się Pani/Pan z określeniem "gospodarka obiegu zamkniętego" lub "gospodarka cyrkularna"? – przedsiębiorstwa wdrażające działania GOZ

Czy Pani/Pana zdaniem przedsiębiorstwa, aby zapewnić im dalszy rozwój (wzrost przychodów, sprzedaży), powinny ewaluować, przekształcać się w kierunku GOZ w nadchodzących latach? – przedsiębiorstwa wdrażające GOZ

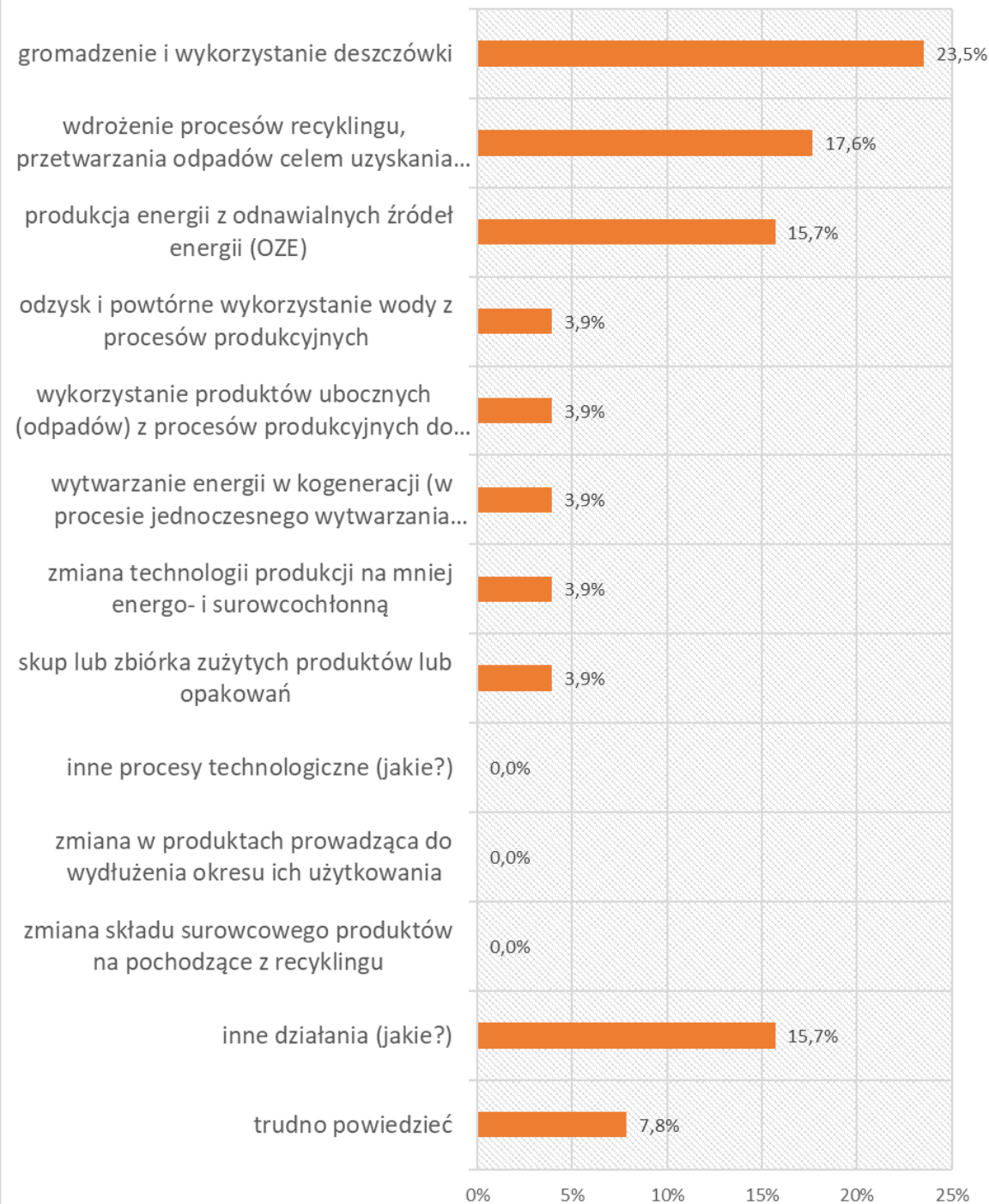
Czy Pani/Pana zdaniem infrastruktura Państwa przedsiębiorstwa jest przygotowana do wprowadzania transformacji w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego? – przedsiębiorstwa wdrażające GOZ

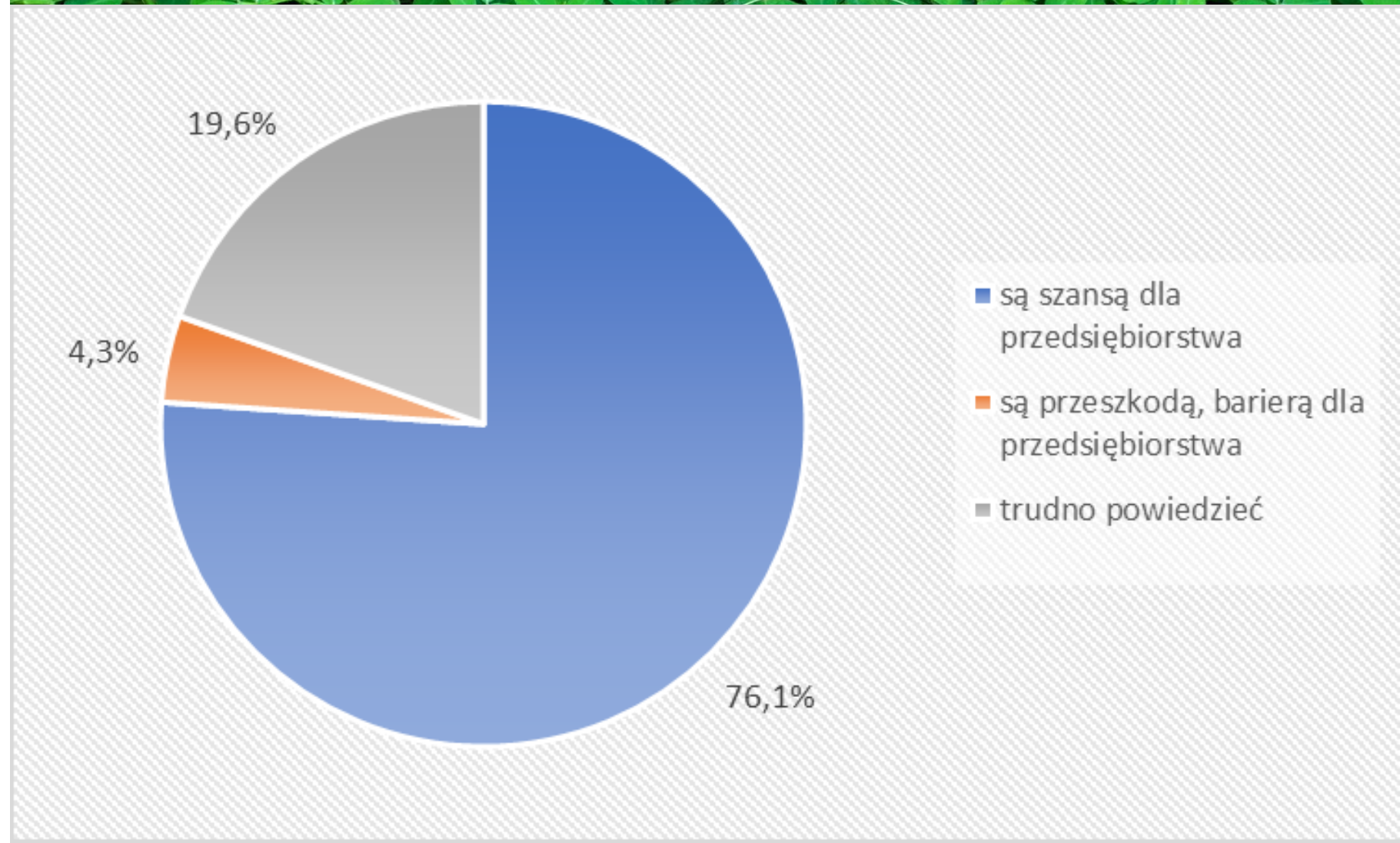
Rozwiązania z zakresu
GOZ wdrażane przez
przedsiębiorstwa -
grupa przedsiębiorstw
deklarujących
wdrażanie takich
działań

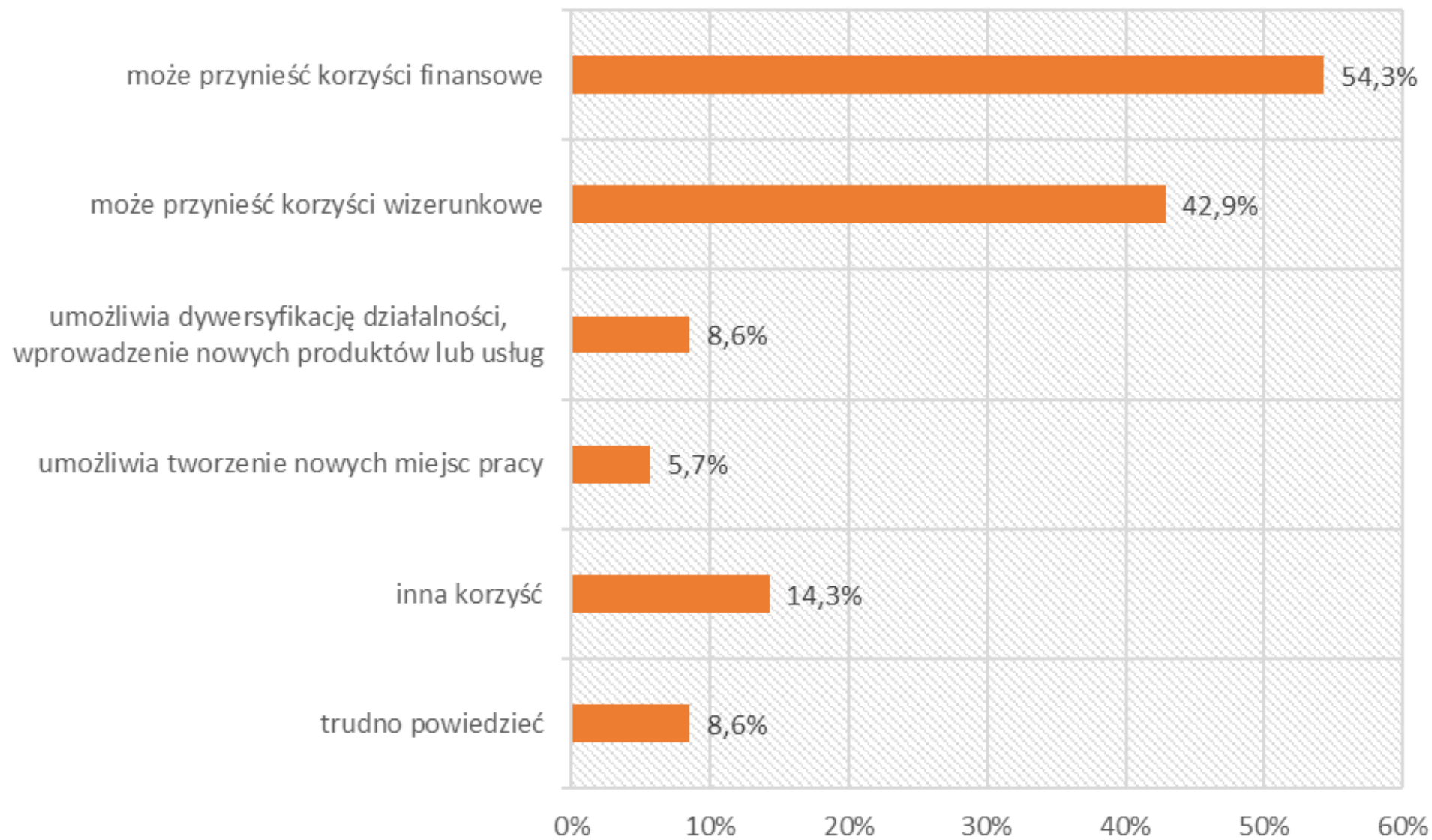
Najbardziej efektywne działania z zakresu GOZ - grupa przedsiębiorstw deklarujących wdrażanie takich działań

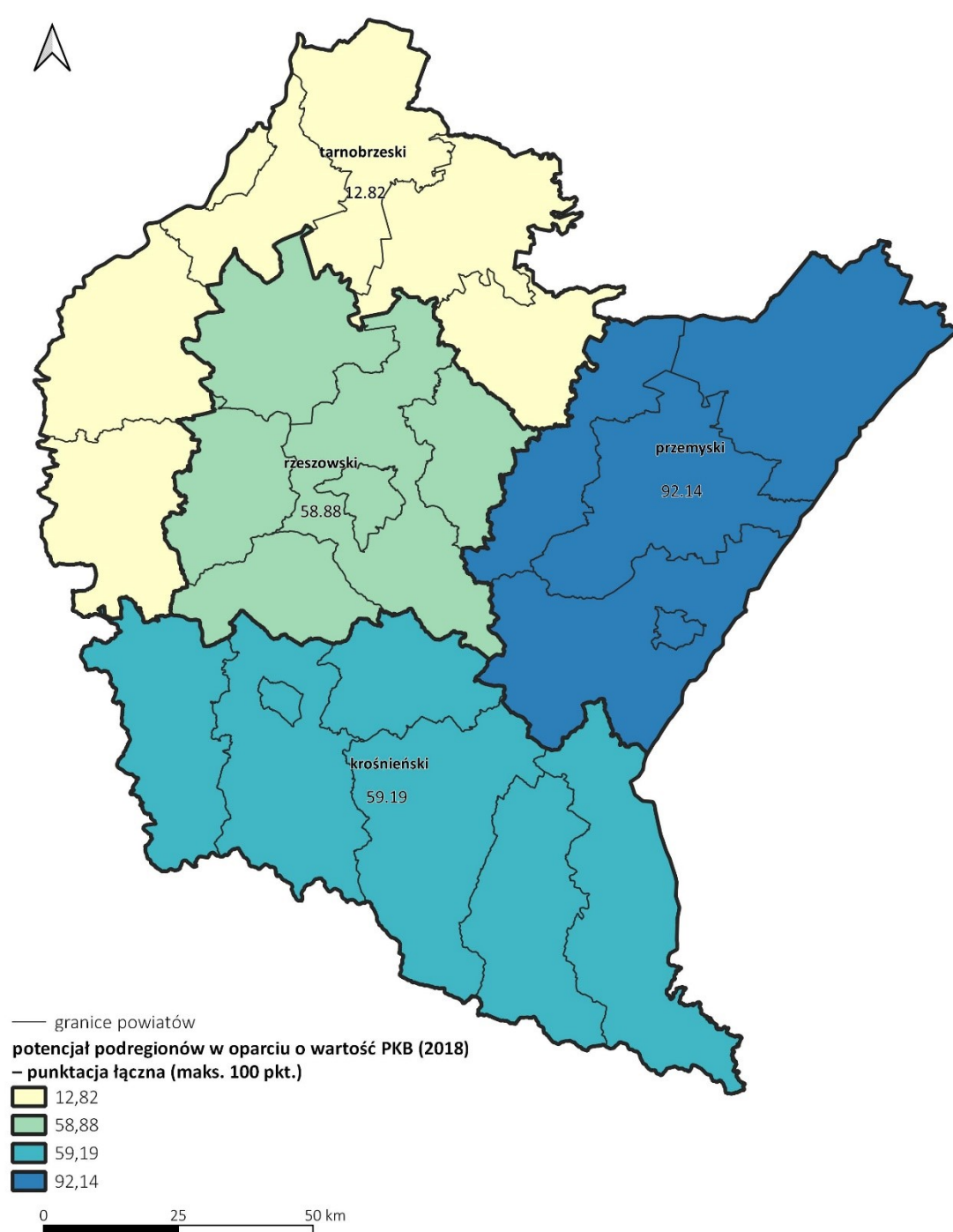
Czy Pani/Pana zdaniem, generalnie rzecz biorąc, rozwiązania GOZ w Państwa firmie, są szansą czy też przeszkodą dla jej rozwoju?

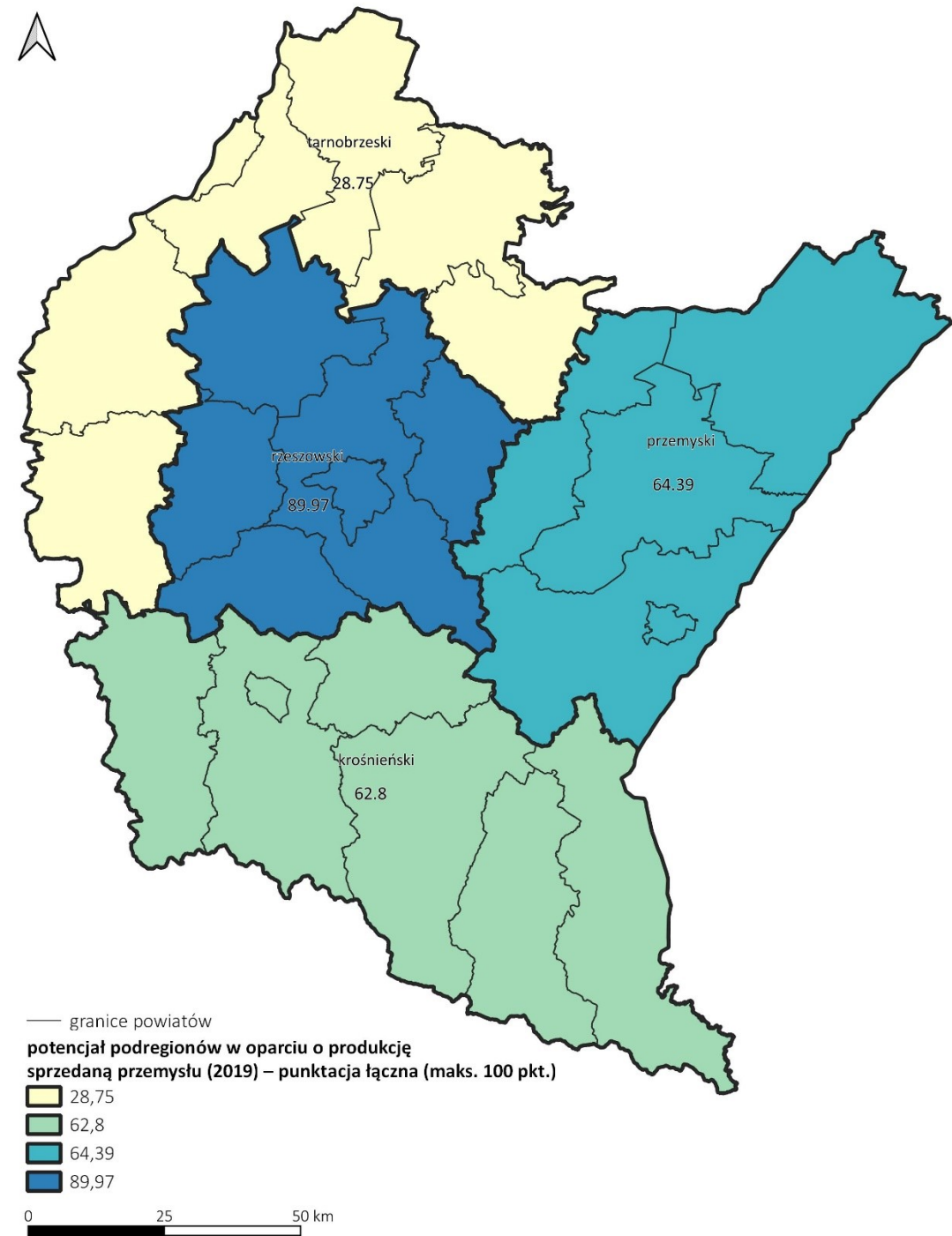
W jakim zakresie wdrożenie GOZ jest szansą dla rozwoju Pani/Pana przedsiębiorstwa?

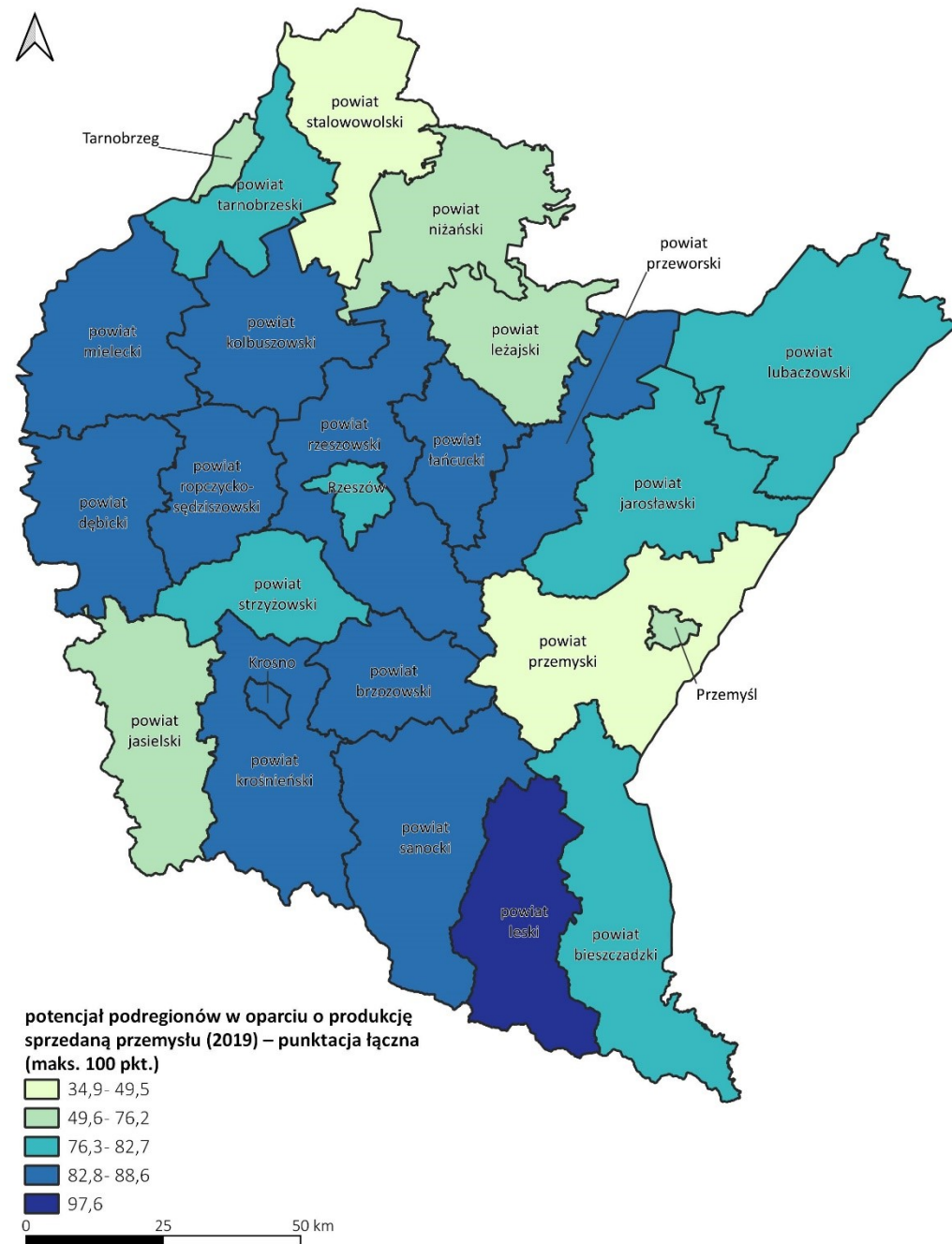
Analiza potencjału województwa w zakresie wdrażania gospodarki cyrkularnej w przedsiębiorstwach – w oparciu o wartość PKB (2018)

Analiza potencjału województwa w zakresie wdrażania gospodarki cyrkularnej w przedsiębiorstwach – w oparciu o wartość sprzedaną przemysłu

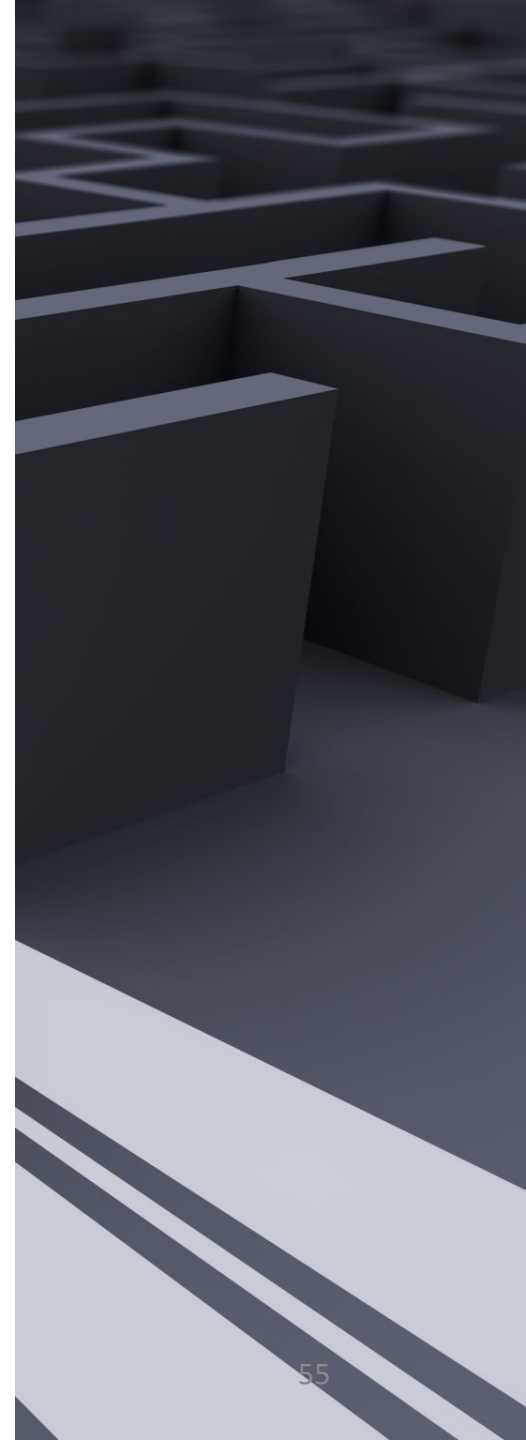

Analiza potencjału województwa w zakresie wdrażania gospodarki cyrkularnej w przedsiębiorstwach – w oparciu o wartość sprzedaną przemysłu

Bariery i wyzwania związane z transformacją regionu w kierunku GOZ

Najważniejsze bariery w ujęciu społeczno-gospodarczym:

Świadomość i wiedza społeczeństwa, niskie upowszechnienie zagadnień związanych z gospodarką cyrkularną i jej znaczeniem dla społeczeństwa;

Finanse – brak środków na inwestycje w rozwiązania gospodarki cyrkularnej, w lepsze produkty;

brak jednoznacznych przepisów i brak stabilności prawa.

Najważniejsze bariery z punktu widzenia przedsiębiorstw:

brak wsparcia finansowego na realizację działań zbieżnych z GOZ (ponownie czynnik finansowy)

kwestie prawne – brak jednoznacznych przepisów lub brak stabilności prawa

brak opłacalności (efektywności ekonomicznej) inwestycji tego typu

brak efektywnych rozwiązań technologicznych

brak wiedzy na temat potencjalnych efektów wdrażania rozwiązań z zakresu GOZ

brak wiedzy na temat aspektów technicznych, technologicznych rozwiązań z zakresu GOZ, brak personelu wykwalifikowanego w tych aspektach

Wnioski i rekomendacje – część społeczno-gospodarcza

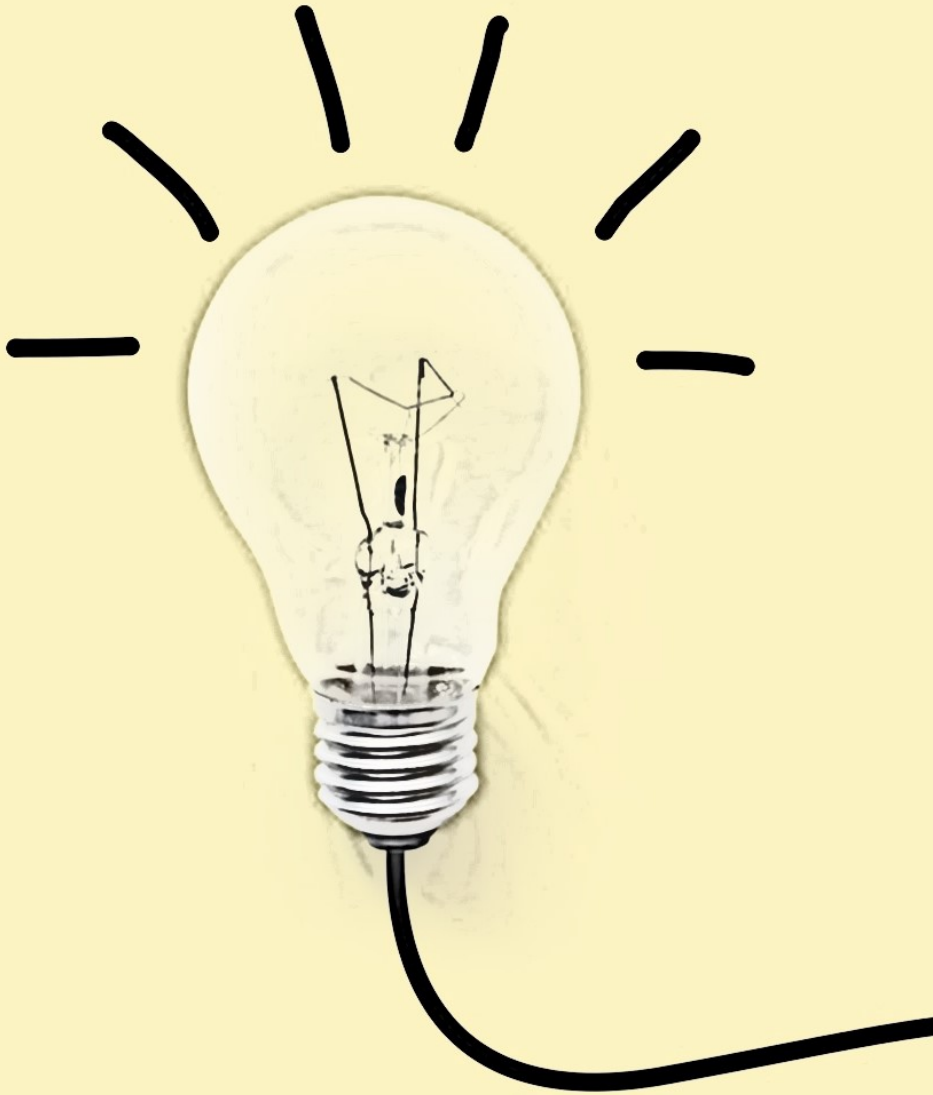
Niski poziom świadomości dotyczący gospodarki cyrkularnej wśród mieszkańców województwa podkarpackiego

- zwiększenie ilości realizowanych akcji informacyjnych, promocyjnych, edukacyjnych dotyczących gospodarki cyrkularnej; wykorzystanie nowoczesnych form promocji i informacji w tym zakresie

Brak dedykowanych przedmiotów nauczania związanych z gospodarką cyrkularną na różnych etapach kształcenia

- wprowadzenie w większym zakresie do całego systemu edukacji zagadnień związanych z gospodarką cyrkularną – również w formie warsztatów, konkursów, projektów edukacyjnych – w szczególności z udziałem organizacji pozarządowych posiadających wiedzę i doświadczenie w tym zakresie

Duży potencjał, duże znaczenie dla społeczności lokalnych i jednocześnie niewielka aktywność organizacji pozarządowych w zakresie gospodarki cyrkularnej, wynikająca z braku znajomości modelu GOZ

- działania wspierające świadomość organizacji pozarządowych – szkolenia, konferencje;
- wykorzystanie do promocji gospodarki cyrkularnej wśród społeczności lokalnych istniejących organizacji pozarządowych o ugruntowanej pozycji, np. Lokalnych Grup Działania.

Konieczność ujęcia w ramach programowania Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021-2027 kwestii związanych z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852

- Ocena czy projekt zgłoszony do dofinansowania wnosi istotny wkład w realizację celu związanego z przejściem na gospodarkę o obiegu zamkniętym zgodnie z zaproponowanym schematem

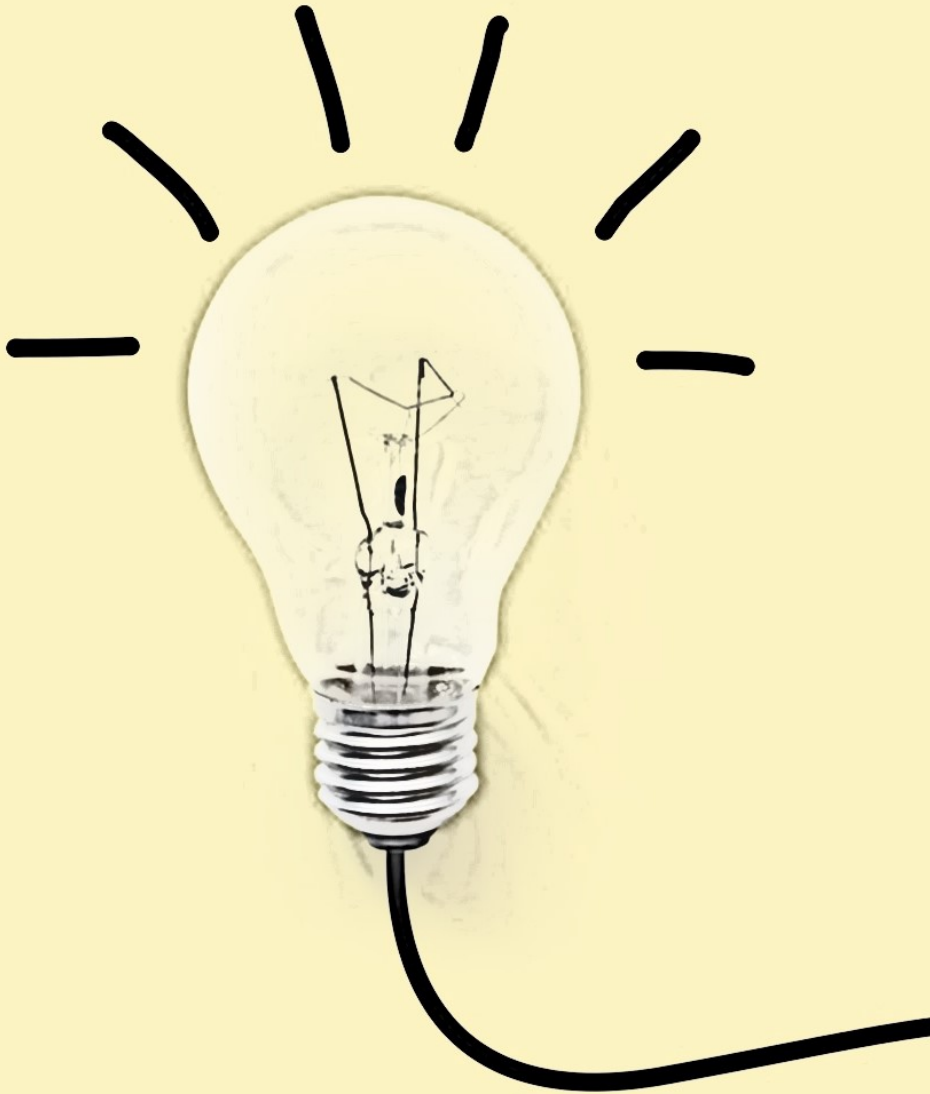
Konieczność ujęcia w ramach programowania Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021-2027 działań zgodnych z GOZ w celu wsparcia wdrażania zasad gospodarki cyrkularnej w regionie

- Programowanie działań bezpośrednio opartych o zasady GOZ w ramach PO Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 oraz przyjęcie kryteriów oceny zbieżnych z zasadami GOZ projektów dofinansowanych z PO Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Brak kompleksowych działań ze strony jednostek samorządu terytorialnego w zakresie GOZ, przy jednoczesnym wskazaniu samorządów jako podmiotów, które w największym stopniu mogą wpływać na zwiększenie świadomości w tym zakresie

- Utworzenie przez samorząd województwa ciała doradczego / komórki doradczej dla JST w zakresie wdrażania GOZ, gromadzącej wiedzę na temat dobrych praktyk, efektywnych działań w zakresie GOZ

Brak wskaźników związanych bezpośrednio z GOZ w RPO WP 2014-2020

- Wprowadzenie do systemu wdrażania Funduszy Europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027 i do oceny projektów składanych w ramach Programu Operacyjnego wskaźników rezultatów projektów oraz wskaźników efektywności zbieżnych ze wskaźnikami stopnia wdrożenia zasad gospodarki cyrkularnej.

Znaczny wzrost liczby mikroinstalacji fotowoltaicznych na terenach wiejskich przy niedostatecznym stopniu modernizacji sieci i urządzeń przesyłowych

- Wzięcie pod uwagę możliwości dofinansowania magazynów energii, co powinno zwiększyć wykorzystanie energii elektrycznej z OZE w gospodarstwach domowych, zwiększyć efektywność wykorzystania energii z OZE oraz zmniejszyć obciążenie sieci przesyłowej

Wnioski i rekomendacje – przedsiębiorstwa

Niezadowalający poziom świadomości odnośnie GOZ wśród przedsiębiorstw

- akcje informacyjne prowadzone z wykorzystaniem mediów masowych
- przeprowadzenie działań informacyjnych, szkoleń, webinarów, prowadzonych przez organizacje otoczenia biznesu
- organizacja regionalnego konkursu dla przedsiębiorstw upowszechniającego efekty działań zbieżnych z gospodarką cyrkularną

Niewielki nacisk w zakresie wsparcia finansowego dla przedsiębiorstw z funduszy strukturalnych i inwestycyjnych UE na realizację działań zbieżnych z GOZ

- Ujęcie w PO Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 osi priorytetowych i działań bezpośrednio i pośrednio związanych z GOZ
- Włączenie do kryteriów oceny projektów dofinansowanych z RPO FE dla Podkarpacia 2021-2027 kryteriów merytorycznych związanych z zasadą DNSH i zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852

Brak stabilności prawa w obszarach zbieżnych z gospodarką cyrkularną oraz brak wiedzy wśród przedsiębiorstw na temat planowanych zmian w prawie

- Aktywna współpraca, dialog Samorządu Województwa Podkarpackiego z posłami, senatorami wybranymi w województwie podkarpackim
- Organizacja przez Samorząd Województwa Podkarpackiego cyklicznych spotkań dla przedsiębiorców dotyczących zmian w prawie z przedstawicielami regionu w parlamencie, samorządu na szczeblu województwa, organizacji pozarządowych – również poza głównymi ośrodkami miejskimi województwa podkarpackiego.

Niski stopień współpracy przedsiębiorstw z uczelniami regionu w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego

- popularyzacja dobrych przykładów współpracy sfery przedsiębiorstw i uczelni – w mediach masowych, podczas konferencji branżowych i naukowych, spotkań, w innych kanałach informacji wykorzystywanych przez UMWP;
- wsparcie finansowe na działalność doradczą i informacyjną dla instytucji otoczenia biznesu w zakresie możliwości współpracy przedsiębiorstw i uczelni wyższych regionu;
- premiowanie współpracy przedsiębiorstw i uczelni z województwa podkarpackiego w wybranych naborach wniosków RPO FE dla Podkarpacia 2021-2027

Niezadawalający poziom wsparcia pozafinansowego przedsiębiorstw przez instytucje otoczenia biznesu, klastry, jednostki samorządu terytorialnego

- wsparcie finansowe instytucji otoczenia biznesu, klastrów poprzez granty przeznaczone na doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie GOZ;
- wsparcie przez instytucje otoczenia biznesu w procesie poszukiwania w regionie przedsiębiorstw / inwestorów mogących współdziałać w celu holistycznego podejścia wdrażania modelu gospodarki cyrkularnej

Niewielki udział zielonych zamówień publicznych jako stymulanty rozwoju przedsiębiorstw w kierunku gospodarki cyrkularnej

- przygotowanie i udostępnienie jednostkom samorządu terytorialnego materiałów informacyjnych w zakresie możliwości stosowania zielonych zamówień publicznych i korzyści z tym związanych;
- cykl szkoleń dla urzędników JST odpowiedzialnych za prowadzenie zamówień publicznych przygotowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego